

Cultura de proximitat

Ateneus

NÚM. 30 / JUNY 2023 / 5 € / Federació d'Ateneus de Catalunya

ISONA PASSOLA

Entrevista a l'Ateneu Barcelonès

«ELS ATENEUS AVUI SÓN LLOCS D'OBERTURA MENTAL I DE CONFRONTACIÓ D'IDEES»

● **DONES AL CAPDAVANT DELS ATENEUS**

L'empoderament de la dona es fa visible també als ateneus amb un increment de la presència femenina a les juntes directives.

● **ENTREVISTA AL MINISTRE DE CULTURA**

«Cal esmerçar més recursos per promoure que tot ciutadà i ciutadana tingui ganes de participar i de fer cultura», segons Miquel Iceta.

● **FOMENT DE LA LLENGUA CATALANA**

En el seu recent estudi, Marta Rovira Martínez situa els ateneus com un dels puntals de la conservació del català com a llengua habitual.

4 en portada
Isona Passola
«La societat civil pot canviar les coses des de la cultura»

10 en línia
Enric Canet
Com podem fer que els socis i sòcies dels ateneus siguin més participatius?

12 terra d'ateneus
Maria Favà Compta
El barri del Poblenou, un laboratori sociològic

18 l'aparador
L'Avenç d'Esplugues de Llobregat: El cançoner popular, música i recerca
Centre Cultural Els Catalanistes de Sant Andreu:
El grup submarinista Barcelona

20 a mà alçada
Cristina Jordà
L'espectador està inspirada en la Unió de Mas Rampinyo

21 columna d'opinió
Júlia Vernet Gaudes
HAL de 2001 és conscient, però no un assassí

22 parlem-ne
Pep Morella
«La gestió ha de ser professional, això ens ho hem de posar entre cella i cella»

26 el reportatge
Alba Cuenca Sánchez
Dones empoderades als ateneus

34 interessos comuns
L'activitat dels ateneus a l'estiu
«Està molt bé que un mes a l'any, els que hi som sempre, puguem descansar»

39 columna d'opinió
Santiago Fondevila
Les paradoxes del teatre

40 opinió
Marta Rovira Martínez
El compromís dels ateneus amb el foment de la llengua catalana

43 notes d'actualitat
• 40è aniversari de la FAC al Centre de Lectura de Reus
• Nova junta directiva de la Federació d'Ateneus
• *Reconnectem-nos* per combatre l'aïllament social
• Programa d'ajuts *Impulsa't* 2023

44 en clau política
Miquel Iceta
«Difícilment altres institucions poden fer la feina de proximitat dels ateneus»

46 camins de cultura
Glòria Prunés
Un riu, dos turons i mil tresors

48 protagonistes
Josep Castellà
La inconfusible veu de Tàrrrega

50 ADN ateneista
Aíto García Reneses
«La del Círcol va ser una època fantàstica. Va ser una cosa insòlita»

PUBLICACIÓ QUADRIMESTRAL
EDITA: Federació d'Ateneus de Catalunya
DIRECCIÓ: Víctor Porres
COORDINACIÓ: Cristina Belmonte
REDACCIÓ: Víctor Porres, Glòria Prunés i Cristina Belmonte
CAP ÀREA DE COMUNICACIÓ FAC: Sílvia Espinach
CONSELL EDITORIAL: Victòria Almuni, Montse Ayats, Carme Canet, Sònia Cascón, Gal·la Cortadellas, Toni Forteza, Laura Montoy, Glòria Prunés i Marc Sureda
FOTOGRAFIES: Toni Galitó, Lluís Bou, Eric Tafalla, Arxiu FAC i d. a.
FOTOGRAFIA DE PORTADA: Toni Galitó

COL·LABOREN EN AQUEST NÚMERO: Núria Cañamares, Enric Canet (Consell d'Associacions de Barcelona), Maria Favà Compta, Jordi Figueras (Avenç Centre Cultural d'Esplugues de Llobregat), Daniel Gasparín (Centre Cultural els Catalinistes de Sant Andreu), Cristina Jordà, Francisco Javier Aguado (La Unió de Mas Rampinyo), Júlia Vernet Gaudes, Alba Cuenca Sánchez, Santiago Fondevila, Marta Rovira Martínez, José Carlos Sorribes.

AGRAÏMENTS: Isona Passola, Montserrat Franquesa (Ateneu Barcelonès), Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana, Arxiu Històric del Poblenou, Pep Morella (FAC i El Coro de Sentmenat), Salvador Jorba (Centre Catòlic de Sants), Daney Rubio (FAC), Montse Ayats (Casino de Vic), Dolors Moreno (Lluïsos de Gràcia), Laura Sarri (Associació Cultural Ateneu Golmesenc), Maria Roig (Ateneu Torrellenc), Cristina Abuli (Ateneu Popular de Bescanó), Marta Martínez (Centre Obrer de La Sénia), Maria Miralda (Amics de les Arts i Joventuts Musicals de Terrassa), Emma Escolano (Societat Cultural Sant Jaume de Premià de Dalt), Aina Viles (Ateneu Popular Garriguenc), Obdúlia Campos (Ateneu Adrianenc de Sant Adrià del Besòs), Joaquim Pera (Casino de Masnou), Mireia Gallofré (Els Xulius de Sant Pere de Ribes), Lluís Illa (La Cate de Figueres) i Antònia de Gràcia (Casal d'Alella), Miquel Iceta, Miriam Lorenzo, Carmina Pardo i Mestre, Sònia Cascón Parri (Ateneu Popular de Ponent), Antoni Soliva Gili (Orfeó Lleidetà), Divina Drudis Solé (Cercle de Belles Arts), Núria Rauret Oliva (Turisme de Lleida), Josep Castellà, Ramon Anglarill (Ateneu de Tàrrrega), Aíto García Reneses, Oriol Bernà, Jordi Bordes, Recomana.cat i K de Comunicació.

DISSENY I MAQUETACIÓ:
Christian Saavedra (Branding Honesto)
CORRECCIÓ LINGÜÍSTICA:
Contextual Serveis Lingüístics
IMPRESSIÓ: Repropap SL
DIPÒSIT LEGAL: B- 46681-2009

Si voleu rebre la revista *Ateneus*, adreceu-vos a:
Federació d'Ateneus de Catalunya
Tel. 93 268 81 30
ateneus@ateneus.cat
Plaça Víctor Balaguer, 5, 1r. 08003 Barcelona
www.ateneus.cat

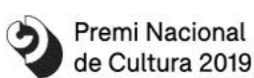
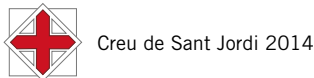
També disponible en línia a
www.iquiosc.cat i ebiblio.cat

 @AteneusCatalunya
 @AteneusCat
 @AteneusCat

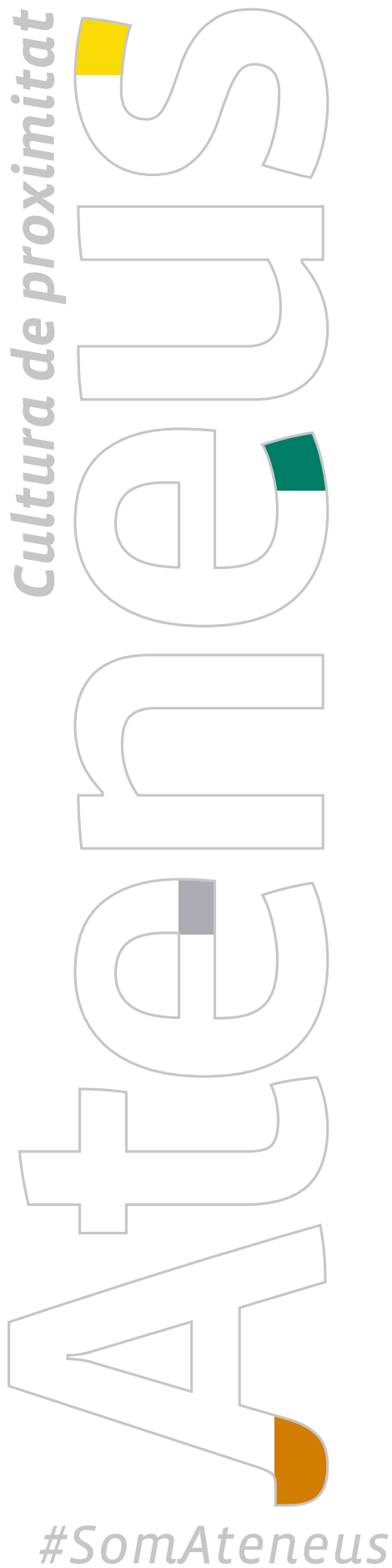
El contingut escrit o gràfic, tant d'aquesta publicació impresa com de la versió digital, no pot ser reproduït o enregistrat a través de cap menü de suport sense l'autorització prèvia de l'entitat editora.

ATENEUS no es fa responsable de les opinions aportades en els articles signats. L'opinió de la revista s'expressa a l'Editorial.

Amb la col·laboració de:

Entitat d'utilitat pública segons la resolució JUS/675/2013.

...és nom de dona

Aquest número pot semblar excessivament solemne amb tants alts càrrecs per tot arreu: una presidenta a la portada, un president al *Parlem-ne* i unes quantes presidentes més en *El reportatge*, on es fa palesa l'evolució lenta, però ferma, cap a una feminització de la direcció dels ateneus.

També comptem amb un ministre —el de Cultura i Esports, dos dels principals puntals dels ateneus— i un mite del bàsquet, com és Aíto García Reneses, que, per la seva experiència i la seva vàlua, mereixeria ocupar un lloc destacat en el l'Olimp de l'esport, on sovint es coronen els jugadors, però rares vegades els entrenadors.

El personatge targarí del *Protagonistes* diria que Aíto «ha trepitjat molts terrossos». Igual que els quatre participants del debat *Interessos comuns*, que es basen en el seu bagatge per valorar si els ateneus haurien d'aprofitar l'estiu per fer l'agost o cal tancar per vacances. En aquest col·loqui, hi és subjacent un etern dilema a l'hora de programar activitats noves o fer-ho de manera diferent: què és primer, l'oferta o la demanda?.

Necessitem superar el «sempre s'ha fet així», sobretot en un moment en què tot evoluciona molt ràpidament. Fa seixanta anys, Bob Dylan ja avisava que els temps estan canviant: «Admeteu que les aigües que us envolten han crescut i accepteu-ho aviat o us calareu fins als ossos; si creieu que val la pena conservar el vostre temps, llavors serà millor que comenceu a nedar o, si no, us enfonsareu com una pedra».

Enric Canet, a *En Línia*, parla, precisament, de la necessitat d'obrir els ateneus i buscar la motivació de la gent per connectar i relacionar-se amb les entitats. No n'hi ha prou en fomentar la participació, cal també que els socis s'hi sentin partícips, perquè donar la paraula només té sentit si es fa una «escolta activa».

A més a més, i si aquesta editorial fos un acròstic per descobrir l'enigma del títol?

Isona Passola

Entrevista a la productora i directora de cinema, a l'Ateneu Barcelonès

«LA SOCIETAT CIVIL POT CANVIAR LES COSES DES DE LA CULTURA»

Text: **Núria Cañamares**
Fotografies: **Toni Galitó**

La productora, guionista i directora de cinema Isona Passola (Barcelona, 1953) —responsable d'èxits com *Despertaferro*, *Pa negre* o *Incerta Glòria*— parla amb la mateixa passió del món audiovisual que de la cultura catalana. Implicada a fons en el que fa, la seva trajectòria vital l'ha convertit en tota una presidenta. Després d'encapçalar diverses associacions de productors i l'Acadèmia del Cinema Català, fa dos anys que capitaneja l'Ateneu Barcelonès trencant dinàmiques i —superat el segle i mig de l'entitat— estrenant el càrrec com a dona. Nascuda ben a prop i sòcia des dels 16 anys, hi té un vincle molt fort i confia en el que representa.

Vas estudiar Història Moderna i Contemporània a la UAB (1976). Com arribes al cinema?

Vaig començar a fer classes d'Història quan engegava la Universitat de Vic. Arrencava l'època del vídeo i demanava als alumnes que confrontessin personatges històrics, com ara un líder sindicalista parlant amb el Companys, perquè explicàvem República i guerra. A partir d'aquí vaig fer uns cursos de cine i vídeo a l'Institut del Teatre (IT). Jo ja venia d'un món molt del teatre i artístic, la veritat és que tant podria haver tirat cap a una banda com cap a l'altra, però em va semblar que s'havia de fer una empenta a la situació del cine català i ja vaig posar-m'hi molt seriosament.

I el 1992 vas fundar la teva productora: Massa d'Or Produccions.

Sí, amb el grup d'amics que vam acabar de l'IT. En aquell moment hi havia molt vídeo institucional i vaig posar-me a dirigir coses d'industrials i de publicitat, fins que vaig dir: «Va, passem a fer cine». Vaig iniciar-me amb la pel·lícula de dibuixos animats *Despertaferro*, que van fer els dibuixants d'*El Jueves* i *El Paps* i que va dirigir el Jordi Amorós. Va anar per tot el món, va tenir molt èxit. Però quan vaig veure com era de complicada l'animació, i que amb el temps que feies una pel·lícula d'animació en podies fer quatre de ficció, ja vaig saltar a la ficció. A part que m'atreia molt! I vaig començar a produir, a produir i a produir. I a fer documentals, l'únic que he dirigit. La direcció no m'interessa, perquè m'interessa el projecte des de l'origen fins al final. Soc una productora que els francesos en diuen *autoral*, que tria el projecte, busca el llibre, l'adaptador, el guionista, el director, etc. i faig com una mena de control artístic fins al final.

Què et fa dir sí a un projecte?

Soc molt lectora i, per tant, he fet moltes adaptacions literàries. He tingut sort d'aconseguir alguns èxits importants amb un director que s'acaba de morir i que m'estimava molt, l'Agustí Villaronga. Hem fet *Pa negre*, *El mari* i *Incerta Glòria*, una trilogia de grans clàssics de la literatura catalana. El cine català i en català, si és bo, et porta per tot el món. M'he passat anys viatjant amb aquestes pel·lícules, explicant què és la cultura catalana i adonant-me que, quan una pel·lícula és bona, encara que sigui local, tothom plora i riu al mateix lloc i la troba bona de la mateixa manera.

Sempre has fet costat a la indústria audiovisual catalana.

Als inicis volia contribuir que es creés un cinema en català, perquè, a veure: la cultura catalana té teatre en català, literatura en català i música en català fantàstics, i el cine en català, on era? Hi havia un cine fet a Catalunya (i que es considera català perquè està fet a Catalunya), però el cine té 120 anys i escaig i han estat anys que Catalunya ha rebut molt. El cine és car, complicat i està molt controlat pels estats, perquè ha tingut molta influència. Jo creia —i segueixo creient— que hi ha un potencial visual a Catalunya, i la prova és la publicitat que es va fer als anys seixanta i setanta. Era la millor d'Europa. Em semblava que aquest potencial estava malaguanyat i vaig voler-hi posar el meu granet de sorra.

En quin punt et trobes d'aquesta lluita? Com està el sector?

Ara ja hi ha una escola de cine i una legislació de la Generalitat molt favorable, però, per exemple, m'he

embrancat a recuperar els cines Texas, que eren els únics del món on es feia cine en català subtitulat i amb l'Anna Rosa Cisqueella hem muntat un teatre, dues sales. Vull dir que, la lluita continua! (riu) Però la faig de gust, per mi és natural! El meu pare va fundar el moviment de la Nova Cançó i hi va estar molt implicat. He crescut en una família on sempre he vist la potència i la capacitat que té la societat civil per canviar les coses des de la cultura i això m'ha impregnat a mi i a la meua manera de fer.

Estàs molt relacionada amb la política. Trobes en l'audiovisual la via per fer militància?

No, però és veritat que dos dels documentals que he fet eren clarament polítics. Una reflexió de la relació entre Catalunya i Espanya i *L'endemà*, sobre la independència. A través del cine, dels assajos, de la lluita al carrer, com sigui, es poden fer coses. A mi la política m'interessa molt, només faltaria! És que, si ens deixa d'interessar la política, ens n'anem col·lectivament a l'altre barri. Quan ha anat bé en aquest país la política? Quan s'ha connectat amb la societat civil.

Et podríem veure en un partit polític?

De moment no m'ha passat. Quan he tingut propostes ha coincidit amb grandíssimes responsabilitats a un altre nivell. Sempre he treballat en institucions de la societat civil. Vaig ser presidenta de l'Associació de Productors de Catalunya, vicepresidenta de la Federació de Productors Espanyols, presidenta de l'Acadèmia del Cinema Català, presidenta de l'Associació de Productors del Mediterrani... fins que em van venir a buscar perquè l'Ateneu Barcelonès estava en un moment molt difícil. Hi havia problemes de finançament i s'havia de transformar tot. Veníem de la pandèmia, havien baixat molt els socis i devien pensar que m'hi veuria en cor. Si ho arribo a saber! (riu) Però ara ja hi soc i la veritat és que estic molt contenta, perquè hi ha una Junta d'una gran qualitat i categoria, no només humana sinó professional, i hem decidit que, si hi som, és per transformar l'Ateneu.

Què vol dir «transformar-lo»?

Queia, literalment, a trossos. La biblioteca tenia una esquerra de punta a punta, s'esfondrava la volta. Les

«El cine català i en català, si és bo, et porta per tot el món»

sales que ara són noves estaven totes fletxades de les bigues i podien caure. Han estat dos anys i mig de moltes obres, que hem executat en el temps previst i que continuaran. Algunes les havia programat la Junta anterior, com l'entrada, però hem hagut de resoldre tot el tema d'incendis. Podia cremar tot això! També hem fet que els porticons tanquin bé i estalviem energèticament. Ens hem trobat amb una feina de transformació de l'edifici. Afortunadament l'Ajuntament i la Generalitat ens han ajudat. Les institucions no ens han deixat caure físicament.

No els ho haurien perdonat.

Això ha estat molt important, perquè no pots estar en un edifici que cau, i com aquest, tan bonic i amb l'història que té. Però la gran transformació que crec que hem fet té a veure: primer, hem posat gent jove a la Junta. Tres persones que no passaven de vint-i-cinc anys, que han donat una energia tremenda a l'Ateneu. D'entrada, han fet entrar socis joves i han muntat les tertúlies de joves —que van tenir un premi de la Federació d'Ateneus—. La barreja intergeneracional ha estat un gran què. A la Junta hi ha gent amb molt pedigrí artístic, però amb una certa edat, i hem unit l'experiència i l'empenta dels joves. L'altra qüestió que hem aconseguit ha estat virtualitzar tot l'Ateneu, perquè té 3.300 socis físics, però fa molts debats que interessin a tota la ciutat i el país. Ara es poden seguir els debats en directe i recuperar les conferències o les peces de teatre. I un altre aspecte, a què a vegades se li dona poca importància, és que hem canviat molt la manera de treballar. Avui en dia es treballa d'una forma menys jerarquitzada, en equip. Hem tret tots els despatxos

«Els ateneus tenen un valor de contacte físic, d'interrelació personal, per debatre i viure intensament el que passa al país i al món»

tancats i hem creat una gran sala, clara, lluminosa, on tothom està al mateix nivell, com si fos la redacció d'un diari. Hem incorporat la idea que som un Ateneu, no una multinacional, i hi ha d'haver una implicació de la gent que treballa amb una cosa tan bonica com és una entitat de caire social i cultural com la nostra. Em satisfà molt el resultat, perquè veig l'alegria de la gent de la casa.

Com s'estan rebent tots aquests canvis?

Hem hagut d'obrir molt perquè veníem d'un moment en què la gent no anava als llocs i, és clar, obrir molt, als socis a vegades els costa d'acceptar. L'obertura ha canviat completament la cara de l'Ateneu. Com tants ateneus, hem obert el restaurant perquè pugui venir gent de fora. És veritat que, segons com evolucionin les coses, podem tornar a tancar més, però l'objectiu era que entrés gent a l'Ateneu. És que, t'ho prometo, quan vam arribar era un mausoleu. Veníem de la pandèmia i hi havia tres o quatre persones al jardí, algú que feia la migdiada... i tu deies, però si això és el temple de la societat civil!

Totalment.

S'ha feminitzat molt, s'ha barrejat molt, s'han igualat molt els rols d'homes i dones. Pensa (riu) que soc la primera presidenta dona després de més de 150 anys! Això no ha estat fàcil d'acceptar. Jo mateixa he entès molt més el feminisme des que estic a l'Ateneu, i mira que ja soc ganàpia! He viscut unes coses que no m'havia trobat mai al món del cinema o la producció. Aquí hi ha gent a qui li costa molt acceptar una presidència femenina, però és veritat que ho hem anat canviant a poc a poc, a còpia de fer més proximitat física amb els socis, de trencar els protocols, de parlar molt amb la gent, d'anar al jardí a veure com va...

Quines activitats organitzeu?

Cada dia hi ha actes, a vegades fins a tres i quatre! La gràcia del nostre Ateneu és que té 13 seccions molt diverses: literatura, filosofia, història, cine, teatre, feminisme, ecologia... i les seccions programen. Hi ha socis que s'agrupen, es fa una selecció dels actes que volen fer i tenen dret a programar cada x temps. Això dona una gran diversitat i vitalitat.

I teniu també una gran tradició en tertúlies!

Sí, ara tenim 33 tertúlies. A la Sala Borrelleras venien el Sagarra, el Pla, el Dalí... tots! I els grans fets polítics i fenòmens literaris i teatrals del país s'havien debatut aquí. Hi havia una gran ebullició cultural. Això continua (i molt!) amb 30 tertúlies que llegeixen teatre, de filosofia, de cristianisme, d'art, polítiques... i les 3 que han començat ara els joves —de literatura, teatre i temes generals— i que ho peten, reunint un centenar de nois i noies de menys de 30 anys.

Quins reptes afronteu?

A noves. Hem heretat un Ateneu amb dèficit. El primer objectiu és que no n'hem de generar i,

el segon, resoldre el que ens ve heretat. Moltes vegades la gent confon els ateneus amb entitats públiques. Els ateneus els paguen els socis. Nosaltres, amb 3.300 socis, hem de sostenir un edifici car com aquest i amb les activitats que fa. És evident que ens ajuden les institucions, però al final els números han de sortir i no es pot fer tot el que els socis voldrien. El gran repte és que l'Ateneu sigui sostenible. No té cap sentit que un ateneu no ho sigui. A alguns socis no els agradava que el restaurant s'obris al públic, però si no llogues els espais... Ens sostenim amb els diners dels socis, el lloguer de les sales, els actes que cobrem —podem cobrar a molt pocs—, les visites de la gent i les ajudes que rebem de fora.

«He entès molt més el feminisme des que estic a l'Ateneu, i mira que ja soc ganàpia!»

Quines diferències has aportat a la direcció sent dona?

Hi ha hagut presidents com el Maragall, Pompeu Fabra, Domènech i Muntaner, i els presidents feien de residents. A mi m'ha tocat fer una cosa que fem les dones —i que aviat haurem de deixar de fer— que és arremangar-me i, en lloc d'anar de presidenta, fer molta feina. Molta gestió, molts contactes exteriors perquè ens ajudin, molta representació sí, però sempre lligada al fet que comportés aportacions per salvar la casa. M'imagino que no hi estaven habituats, i he percebut una manera de mirar la dona des d'una superioritat —això que se'n diu masclisme— i amb una desconfiança. Però quan resols les coses, les coses canvien. Jo diria que després de dos anys ho noto molt menys. Evidentment que he tingut respostes i contestació (cada vegada que transformes una cosa i la canvies, hi ha una part d'oposició), però també et puc dir que a l'última assemblea que vam fer, de 90 persones, 89 van aprovar la gestió. I això en aquesta casa feia molt temps que no es veia.

Quins són, per a tu, els valors de l'ateneisme?

Els ateneus tenen un valor de contacte físic, d'interrelació personal, per debatre, per viure intensament el que passa al país i al món i després per confrontar-ho amb una informació rigorosa, amb conferències, amb llibres a la biblioteca, amb debats, amb tertúlies. Més enllà dels twitters, facebooks i instagrams que només agrupen la gent que pensa de la mateixa manera, els ateneus avui són llocs d'obertura mental, de diversitat i de confrontació d'idees.

A l'Ateneu Barcelonès se us titlla d'elitistes?

No, perquè no hi ha la voluntat. Ans al contrari, malgrat que hi hauria qui voldria que fos un ateneu elitista. Ara, és veritat que és un ateneu una mica diferent perquè parteix d'una tradició molt potent d'alta cultura. Primer, és molt barat ser soci. Tant, que no sé si és sostenible. És un lloc on pot venir tothom qui tingui ganes de relacionar-se culturalment i a molts nivells. Hi ha tertúlies que tenen un nivell i n'hi ha que en tenen un altre. Hi ha la voluntat d'una gran diversitat. Per exemple, fem classes de català per a nous i noves. Em sembla

«Ens sentim absolutament responsables que el Gòtic torni a ser un referent cultural»

Inauguració del curs acadèmic Atenea 2021-2022

Amb Agustí Villaronga en el rodatge de *Pa negre* (2009)

Foto d'equip d'*Incerta Glòria* als Premis Gaudí 2018

que es parlen 200 llengües al Gòtic! Fem portes d'obertura al barri. Ara tenim justament moltes ganes de trencar aquesta idea d'elitisme i ens sentim absolutament responsables que el Gòtic, la Barcelona vella, torni a ser un referent cultural. Ja hem fet dues tertúlies a la Rambla. Hi posem cadires i s'atura molta gent, eh! I també tenim la proposta de fer cine i concerts a l'estiu a la plaça Vila de Madrid, que és molt conflictiva i, alhora, una meravella. Si

fem més cultura, serà un barri més segur.

T'estimes especialment el Gòtic...

Sí, vaig néixer aquí al costat! Al carrer del Duc. Vaig fer tota la carrera aquí. La meua relació amb aquesta placeta... Tinc una vinculació tremenda amb tots aquests espais. Quan era petita, el poc que passava en aquella Barcelona franquista repugnant (amb perdó), passava en aquest racó! És un barri on, quan hi passeges, et tornes com porós i t'entra tot allò que hi ha passat i et crea una emoció molt especial. L'Ateneu forma part d'aquesta emoció, i per això la gent es meravella quan entra i veu un palau del segle XVIII que va fer el baró de Savassona, que després es va convertir en ateneu, que té aquest jardí que és dels pocs jardins romàntics que queden a la ciutat, una biblioteca modernista preciosa... La ciutat —com tot el país— ha patit molt, però, en canvi, ha tingut una societat civil poderosíssima que s'ha defensat sempre i amb un o dos ateneus a cada barri. Hi ha els ateneus obrers, els anarquistes, els dels senyors... Sempre dic que la societat civil som l'Estat que no hem tingut. I ho hem fet a través de la cultura. Els ateneus recullen, ensenyen i viuen aquesta densitat.

Llegeix l'entrevista sencera aquí:

COM PODEM FER QUE ELS SOCIS I SÒCIES DELS ATENEUS SIGUIN MÉS PARTICIPATIUS?

Enric Canet
Secretari del Consell d'Associacions de Barcelona

familiars que es passen el relleu i la motivació. En tot cas, trobar respostes fàcils a situacions complexes no ho soluciona, però analitzar alguns elements ens pot servir.

Intentem veure el procés. En primer lloc, cal que alguna cosa motivi la gent per connectar i relacionar-se amb l'entitat. Cal que, a continuació, se'n senti partícip. Amb la participació creixeran les ganes i, posteriorment, el desig d'implicar-s'hi més. El temps i la motivació faran créixer el sentiment de pertinença. Tot i que els sentiments són complexos i depenen de molts factors emocionals, tant personals com relacionals, cal que se senti partícip.

Ens pot ajudar l'origen del terme: del llatí *particeps* ('que comparteix o participa'), compost de *pars* ('part') i *capio* ('prendre, captar, capturar'). Participar, doncs, vol dir que hom s'ha fet seva una part que li correspon. Això es fa molt

complicat en les entitats, perquè volem que hi participin sense cedir-ne cap part i simplement assimilar la gent nova. Per això, proposo parts de l'entitat que s'haurien de cedir perquè la gent se la faci seva, se n'apropii.

En primer lloc, *cedir la raó*. Qui arriba o qui ja fa pocs anys que hi és, ha d'«apropriar-se» de la paraula. Poder opinar obertament sense sentir-se recriminat, sense pors amagades. Potser la gent nova o qui fa poc temps que hi és no s'hi atreveix, li queda molt lluny on poder opinar, creu que la seva veu no es tindrà en compte, que hi ha molta gent que fa molt de temps que hi és i ja saben com cal fer les coses. Cal eliminar obstacles a l'opinió.

Apropiar-se de la paraula vol dir que l'altra gent, la de sempre, ha de fer *escolta activa*. Que ens interpel·la el que ens diuen, no rebatre sense pensar-ho bé i valorar com poder adaptar l'altra

Gràcies, Ricard Julià

Hi ha una queixa generalitzada en les entitats sobre la reducció de la implicació de la gent, sobretot del jovent. No solament manquen nous socis, sinó que a la gent de sempre sembla que li costa implicar-se. Ho atribuïm a la pandèmia, i és possible, però segurament són molts els factors que s'hi barregen, i aquesta ha estat la goda que vessa.

Els ateneus, amb llargs anys d'història, també tenen el mateix maldecap, potser amortits per la tradició de generacions

opinió al que ens sembla el millor. Que la gent senti que el que opina fa canviar coses, que es poden consensuar discursos, que poden mantenir lliurement el que pensen i ajustar-ho amb els altres.

Necessiten *apropriar-se de la confiança* de la majoria. Molt complex, perquè té molt d'emoció i poc de raó. Si us estimeu l'entitat, *cediu-los* confiança i, en la mesura que ho feu, elles ho faran amb vosaltres. La confiança i el bon humor són trencaglaços que faciliten l'empatia.

Una empatia necessària per «prendre» la cura de l'altre. Participar és sentir-se

part del grup, perquè hom se sent valorat i valora els altres, donant-se suport constant. Amb altes dosis de generositat col·lectiva és com brolla la passió imprescindible per implicar-se.

Finalment, *necessiten captar la història* que s'ha construït. Que és patrimoni col·lectiu i no pertany a cap grup particular. Un projecte construït que té les seves referències en la població del voltant.

Cada entitat té altres factors a cedir als altres. Però seria un error pensar que el sentiment de pertinença ho ha de

ser amb l'entitat. Els ateneus no tenen sentit per ells mateixos. Es van crear perquè es van «apropriar» de la confiança dels barris i pobles per construir-se col·lectivament. Estan al servei de la gent, del país. Implicar-los, fer-los partícips a l'ateneu és paral·lel a participar de la transformació social, com han anat fent generacions passades. És el camí de retorn imprescindible del ser partícip, i segur, el mateix camí que han tingut les persones de sempre de l'entitat.

PASSA'T A PARLEM,
L'OPERADORA DE TELECOMUNICACIONS
DE CATALUNYA

TRUCA'NS AL 1713

parlem
telecom

FIBRA + FIX + MÒBIL

37€
mes

+ 10% DE DESCOMPTA EXCLUSIU!

EL BARRI DEL POBLENOU, UN LABORATORI SOCIOLÒGIC

Text: **Maria Favà Compta**

Amb la col·laboració de la Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana

El Poblenou, abans de la Guerra Civil (1936-1939), es podia considerar un laboratori sociològic per la riquesa del seu teixit associatiu. En el conjunt del municipi de Sant Martí hi havia 60 cooperatives, 30 corals i, només en el Poblenou, 24 entitats més, sense comptar les vinculades a partits i sindicats. El 1939 de les 24 només en van sobreviure quatre. L'Aliança i l'Ateneu Colón, objecte de l'estudi de la VIII Beca Terra d'Ateneus, van arribar al segle XXI.

« **A Barcelona les entitats pateixen la competència deslleial per part dels centres cívics i casals que l'Ajuntament té en marxa** »

Repartiment de premis als nens de L'Aliança Escolar (sense data). Foto Merletti AFM

L'Aliança, el Centre Moral i l'Agrupació Excursionista Icària són les tres úniques entitats històriques del barri del Poblenou de Barcelona que han arribat a la tercera dècada del segle XXI. També ha sobreviscut el club esportiu Júpiter, una entitat culta i polititzada, que les dues dictadures del segle XX van reprimir amb duresa i que finalment el franquisme va expulsar del barri i des dels anys cinquanta del segle passat sobreviu a la Verneda. L'Ateneu Colón, que és l'altre protagonista del llibre *L'Aliança i l'Ateneu Colón, bressols de ciutadania*, va desaparèixer el 2014 després d'una llarga agonia.

Però malgrat les desaparicions de les entitats històriques, el moviment associatiu encara es ben viu al Poblenou gràcies a la creació d'ens nous que han pres el relleu i tenen com a objectiu cobrir les expectatives de la societat d'avui. Les entitats històriques, com L'Aliança o l'Ateneu, quan es van crear al segle XIX, a més de les seves finalitats lúdiques, es plantejaven també cobrir altres necessitats més imprescindibles que l'Estat no contemplava, i fins i tot prohibia, com ara l'ensenyament, la sanitat, l'ajuda mútua, les biblioteques...

Abans de la Guerra Civil hi havia al Poblenou 24 associacions sense comptar les que depenien de partits i sindicats, segons un càlcul que va fer Josep Maria Huertas i que es va publicar a la revista *Icària* de l'Arxiu Històric del Poblenou l'any 2004. De cooperatives, des de mitjan segle XIX i fins al 1936, n'hi va haver més de seixanta i de corals, més de trenta.

Avui les tres entitats històriques esmentades al començament conviuen amb grups més moderns com el Movi de la parròquia de Santa Maria del Taulat, l'agrupament escolta Rakxa, els nous moviments cooperatius, el casal de joves de Can Ricart, L'Escocesa, el casal de la CUP, l'Associació de Veïns... Tant el segle XIX com ara mateix, es pot dir que el Poblenou serviria de laboratori sociològic. A més ha tornat a revifar una coordinadora d'entitats de la que es pot establir un precedent en la segona dècada del segle XX. Segons un *apercebimento* que vàrem trobar en el desgraciat arxiu del Govern

Civil de Barcelona, L'Aliança va ser sancionada per haver participat, i potser encapçalat, un moviment de coordinació de les entitats del Poblenou durant els anys de la Gran Guerra. No podem saber la data exacta, perquè la coordinació era clandestina, ja que les entitats tenien prohibit pels estatuts fer política i aquest tipus de connexió així era considerada.

Però encara trobem un antecedent més llunyà. Trenta anys abans de la Gran Guerra, les entitats de Sant Martí de Provençals ja es van confabular per lluitar contra l'agregació del municipi a la gran Barcelona, que finalment es va executar

L'Aliança Vella abans que s'aixequessin dos pisos més (1910). Estava a la rodona de la Rambla, cantonada amb el carrer Wad-Ras, avui carrer Josep Trueta. L'entitat, el 1927, va abandonar l'edifici, que va ser enderrocat el 1975. Foto J.B.N. Arxiu Històric del Poblenou

Acte de desgreuge al bisbe Manuel Irurita a l'Ateneu Colón, on aquest personatge va ser detingut mentre l'entitat estava ocupada per les patrulles de control durant la Guerra Civil. L'acte es va fer el 24 de juny del 1941 amb assistència de les autoritats. Arxiu Històric del Poblenou

Excursió dels socis de l'Ateneu Colón (anys trenta).
Arxiu Històric del Poblenou

el 1897. Aquest moviment contra l'agregació i contra els arbitris va durar fins a mitjans dels anys vint del segle XX i en la protesta van participar veïns, entitats i industrials, i en tenim constància documental en els llibres d'actes recuperats de l'Ateneu Colón, on es reunien. Aquesta entitat, malgrat l'agregació, es va mantenir fidel a l'antic poble i fins a mitjans dels anys cinquanta del segle passat va continuar celebrant la seva festa major particular per la diada de Sant Martí, que és el novembre.

La coordinació de les entitats va sortir a llum l'any 1921. En el butlletí de L'Eco de L'Aliança ja es parla obertament d'aquesta organització i l'entitat n'assumeix la vicepresidència, malgrat que aquest tipus d'activitat estava prohibida pels estatuts. Però ho volen fer i ho fan. «Ja que hem reformat el material, reforcem també enlairant-lo, el nostre cabal espiritual», diu Camil Riu, un dels presidents més emblemàtics que ha tingut l'entitat. Un dels fets que els va esperonar a protestar en aquells anys va ser contra els arbitris que gravaven les societats i cercles culturals i recreatius, i, en canvi, no s'imposaven a les de caràcter polític.

Les entitats cíviqes es van organitzar contra els arbitris i van acabar guanyant.

Una de les peticions que va fer la coordinadora quan ja ho feia a cara descoberta va ser demanar que s'augmentés la seguretat als passos a nivell que hi havia al Poblenou. Aquesta va ser una reivindicació eterna del barri i no es va solucionar fins al 1992, quan es va eliminar la línia fèrria

Façana de l'Ateneu Colón del carrer Pere IV, 166, on l'entitat va romandre des de 1889 fins al 2006 quan va haver d'abandonar l'edifici. La imatge és del 1990. Arxiu Històric del Poblenou

«L'evolució dels costums i els conflictes generacionals i ideològics han fet disminuir l'assistència a les entitats populars»

de la costa per tal de tirar endavant les obres dels Jocs Olímpics. També van protestar contra la pujada dels preus dels autobusos —en deien *autoòmnibus*— i va ser constant en demanar escoles públiques per als nens del barri. La coordinadora va ser molt activa fins que arribà la dictadura de Primo de Ribera el 1923.

El llibre de la VIII Beca Terra d'Ateneus

El llibre *L'Aliança i l'Ateneu Colón*, bressols de ciutadania va guanyar el 2021 la VIII beca de recerca històrica Terra d'Ateneus que convoquen cada any

L'Institut Ramon Muntaner (IRMU) i la Federació d'Ateneus de Catalunya (FAC). En les bases del premi es diu que «Aquest ajut, dotat amb 3.000 euros i l'edició de l'estudi en una col·lecció vinculada a aquesta beca, vol incentivar l'elaboració de projectes centrats en l'estudi de la repercussió social de l'associacionisme cultural ateneístic en algun indret de l'àmbit català i des del punt de vista històric».

L'objectiu del treball era estudiar les entitats L'Aliança del Poblenou i l'Ateneu Colón, les relacions entre ambdues i la resta d'associacions del seu entorn i com es van implicar en la història de l'antic poble de Sant Martí, amb el barri del Poblenou i amb Barcelona. L'Aliança, que continua viva el 2023, és una de les entitats més antigues de Catalunya. L'Ateneu Colón va complir els 125 anys i tres mesos i va desaparèixer el desembre

del 2014 després d'una agonia de trenta anys i de ser desnonada del seu estatge històric del carrer Pere IV, al número 166. Els darrers vuit anys va sobreviure en un local del número 107 del carrer Pujades, i on només feien balls per a la tercera edat.

Al marge de les vinculacions personals que tinc amb les dues entitats, hi ha un element que va ser determinant a l'hora d'escollir l'Ateneu. En la mudança forçada que va fer aquesta entitat del carrer Pere IV al carrer Pujades, tot semblava indicar que s'havia perdut o llençat l'arxiu. Però el gener del 2021 un antic soci de l'Ateneu i empresari teatral, Rafael Miralles, es va posar en contacte amb l'Arxiu Històric del Poblenou per comunicar que hi havia molta documentació del Colón en les golfes del local del carrer Pujades número 107, que va ser el darrer estatge de l'Ateneu. La troballa de la documentació i l'ajuda que va representar la beca de la Fundació Ramon Muntaner va ser cabdal per a la recuperació i l'ordenació de l'arxiu de l'entitat.

En les conclusions del llibre es diu que en els cent anys que ambdues entitats van coincidir hi ha quatre períodes en els quals es van enfrontar a factors externs similars, però se'n van sortir de manera diferent: la defensa del territori de Sant Martí; el canvi de costums a partir dels anys seixanta del segle XX; el conflicte generacional en el si de les dues entitats i la competència deslleial per part dels centres cívics i casals de barri que l'Ajuntament de Barcelona va posar en marxa a partir de 1970.

Ja hem explicat més amunt que totes dues van

Federació d'Ateneus de Catalunya

SUBSCRIU-TE A LA REVISTA

#SomAteneus
#SomCultura
#SomEssencials

Preu subscripció anual
15€
(3 números)

La sala de L'Aliança vista des del vestíbul. Arxiu de L'Aliança

lluitar a favor de la independència de Sant Martí, que finalment fou annexionat a Barcelona. Setanta anys després es van enfrontar de nou contra un projecte barceloní, el Pla de la Ribera, que pretenia enderrocar mig Poblenou des del carrer Enna (avui carrer Ramon Turró) fins a la línia de la costa. Un dels edificis que havia d'anar a terra era la seu de L'Aliança. Aquest pla va ser finalment arxivat, però vint anys després va ressuscitar i es va executar una versió menys especulativa per construir la Vila Olímpica dels Jocs de 1992.

Ahora que l'amenaça del Pla de la Ribera penjava sobre el barri, es van produir canvis sociològics que també van fer trontollar les entitats d'arreu

del país. La millora de la qualitat de vida, l'evolució dels costums i els conflictes generacionals van fer disminuir l'afluència dels socis a les entitats. En l'Ateneu la topada es va produir amb l'entrada d'un grup de joves que es van autodenominar Grup Fòrum, però també va ser una guerra ideològica amb la junta. Després del Grup Fòrum altres joves van intentar dinamitzar l'entitat i també van ser expulsats. El resultat va ser que el Colón va acabar perdent socis i també presència i influència al barri en uns anys en els quals ja només continuaven vives les seccions d'escacs i el ball.

SUBSCRIPCIÓ PER CORREU

DADES PERSONALS

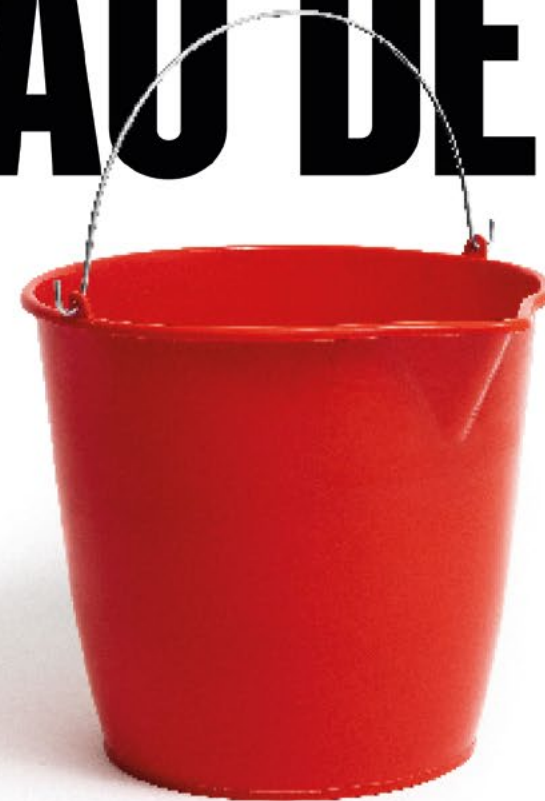
Nom i Cognoms
Domicili
Codi Postal
Població
Telèfon
Correu electrònic
SUBSCRIPCIÓ ANUAL: 3 números 15 €. Data de subscripció:
FORMA DE PAGAMENT: Ingrés a CaixaBank: 2100-0835-12-0200364124
Retalleu i envieu aquesta butlleta a: Federació d'Ateneus de Catalunya.
Plaça Víctor Balaguer, 5, 1r 08003 Barcelona.

SUBSCRIPCIÓ EN LÍNIA

Ompliu el formulari de subscripció que trobareu a www.ateneus.cat

9 PLANTES DE REGENERACIÓ NOVES. L'AIGUA NO CAU DEL CEL

El canvi climàtic provoca l'absència de pluja i períodes de sequera que seran cada cop més freqüents al nostre país. Això significa que hem de gestionar l'aigua millor que mai.

Estalviar-ne és cosa de tothom.

sequera.gencat.cat

El Govern de Catalunya impulsarà la inversió de més de 2.400 milions d'euros en el Pla de gestió de l'aigua per augmentar-ne la producció, duplicar-ne la capacitat de la dessalinització i la regeneració, i modernitzar l'eficiència del regadiu.

 **Generalitat
de Catalunya**

**Per la sostenibilitat,
sempre endavant**

L'AVENÇ CENTRE CULTURAL D'ESPLUGUES DE LLOBREGAT EL CANÇONER POPULAR, MÚSICA I RECERCA

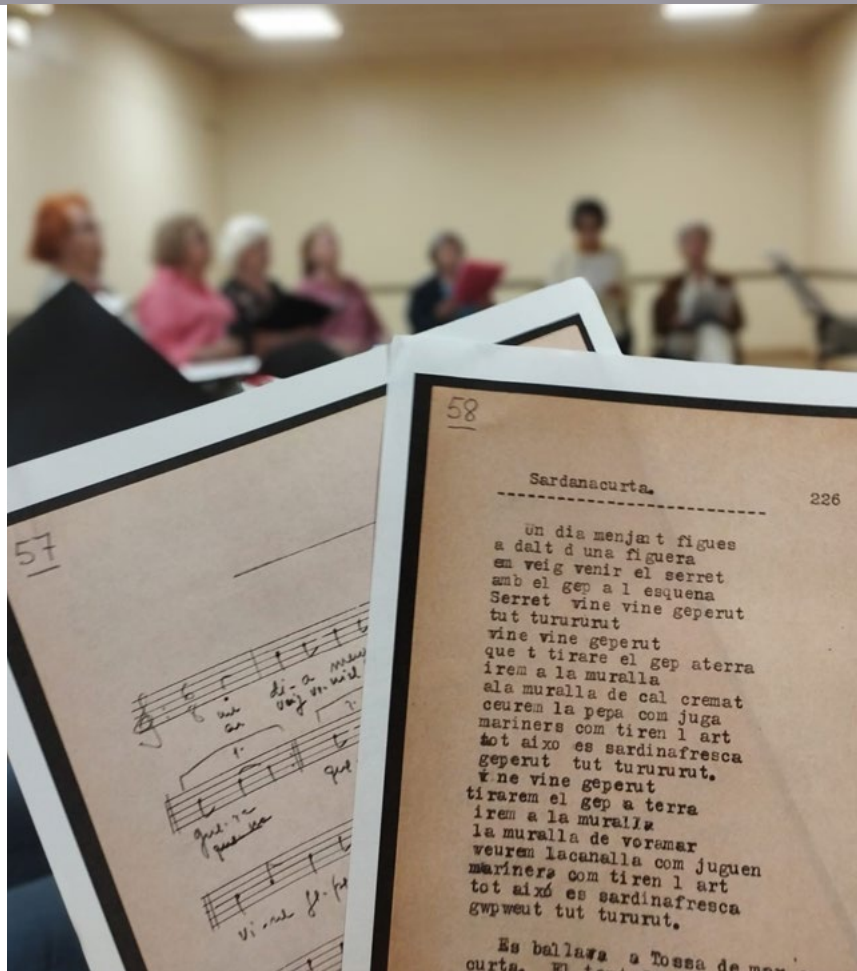
L'any 2021 a L'Avenç Centre Cultural vam redescobrir la figura de Joan Tomàs, un etnomusicòleg missioner de l'Obra del Cançoner Popular de Catalunya (OCPC). Vam descobrir que va ser director del ja desaparegut Orfeó L'Avenç i vam voler conèixer el seu treball creant un taller per recuperar les cançons que, juntament amb Joan Amades, havia recollit en la missió de l'OCPC al Baix Llobregat.

Va ser com descobrir una nova planta amb moltes ramificacions. Des d'un punt de vista sociològic, veiem que, a Esplugues, l'amfitriona era Roser Artigues, del cor femení de l'Orfeó, però també una dona que liderava diversos àmbits associatius a Esplugues. La sorpresa per a nosaltres era que, durant el franquisme, L'Avenç s'havia quasi convertit en un club masculí. Com podia ser que abans les dones tinguessin un paper de lideratge?

Per l'any 2022 vam decidir obrir una col·laboració entre la Societat Coral Centenària La Coloma i L'Avenç, per sumar-nos a la declaració de L'Any del Cançoner Popular i treballar per difondre una petita història d'aquest país explicada mitjançant el cant. Per intentar completar algun fragment, guiats pel mestratge del director de La Coloma, Juan Carlos Márquez, vam iniciar la comparació entre el material recollit a Esplugues i altres cançoners ja publicats.

A finals del 2022, i amb previsió del 2023, iniciem contactes amb el Grup d'Estudis d'Esplugues per fer recerques paral·leles al cançoner: Qui eren les dones cantaires? Quina era la seva procedència? Quin era el paper de les dones a Esplugues en el període republicà d'entre dictadures?

El novembre del 2022, dins el marc del cicle Encontres —un seguit de trobades organitzades entre la Federació d'Ateneus, la Coordinadora de Centres d'Estudi de Parla Catalana i l'Institut Ramon Muntaner— es recull la idea d'iniciar un projecte d'abast comarcal al voltant de l'Obra del Cançoner Popular, amb una col·laboració entre les diverses associacions, on el treball conjunt de recerca

històrica i musical pugui fer néixer un projecte cultural en sintonia amb la intenció de l'OCPC: retornar les cançons tradicionals al poble.

En aquests moments seguim treballant amb el projecte Cantera, que agrupa 9 associacions espluguines amb l'objectiu de recuperar espais on es pugui cantar, com tradicionalment es feia, i és que allà on es canta es pot viure...

CENTRE CULTURAL ELS CATALANISTES DE SANT ANDREU (BARCELONA) EL GRUP SUBMARINISTA BARCELONA

Els orígens del Grup Submarinista Barcelona al Centre cal buscar-los en el Grup Submarinista Pegaso, que formava part de les activitats de lleure, culturals i esportives que tenia per als seus treballadors l'ENASA (Empresa Nacional de Autocamiones, S.A.), societat estatal que tenia la fàbrica de camions Pegaso a la Sagrera. Anomenat Grupo de Empresa, era dirigit per Salvador Masana i els submarinistes presidits per Lluís Faz, tenint l'estatge a les instal·lacions de la companyia, però, com que no podien accedir al recinte els capbussadors que no n'eren treballadors —i que arribarien a superar els empleats—, a mitjan anys seixanta optaren per reunir-se, dimecres i divendres, al bar d'Els Catalanistes.

El 1968 hi arribaria Daniel Gasparín, qui, tot i no ser treballador d'ENASA, formaria part de la Junta del Grup Submarinista Pegaso. El 1975, per raons d'empresa, se segregaren del Grup els qui no eren treballadors, formant llavors al Centre el Grup Submarinista Barcelona, nom decidit per votació en assemblea, sent president durant els primers cinc anys Daniel Gasparín, qui alhora representaria els submarinistes, com a secció, a la Junta del Centre.

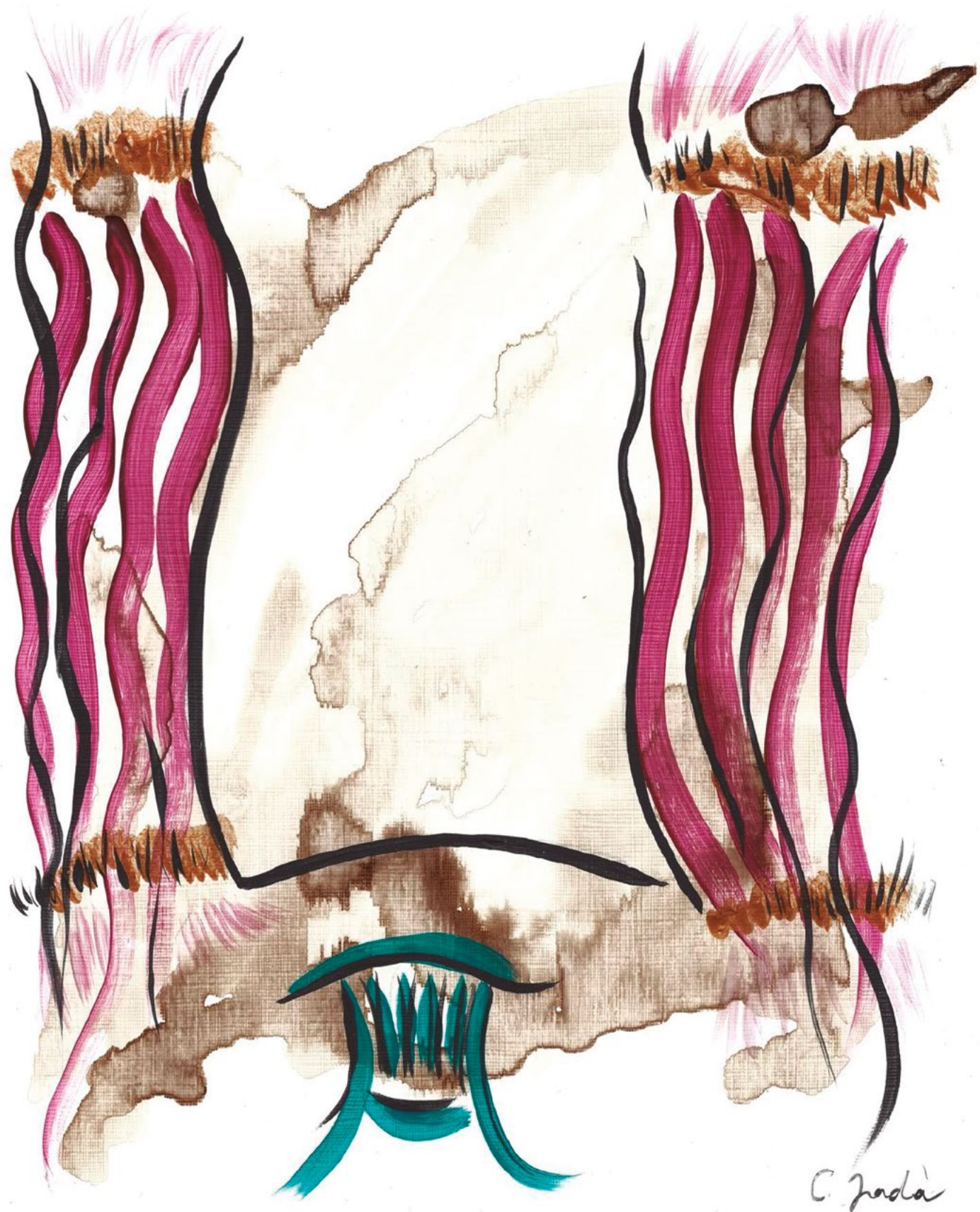
Els submarinistes arribarien a ser gairebé mil socis, la majoria joves, molt actius, amb embranzida, esportistes federats, que organitzaven cursos d'immersió i que, a partir de 1992, organitzaven anualment el pessebre vivent submarí, únic al món, continuació de l'activitat que realitzaven des de 1974, quan, pels volts de Nadal, se submergien per dipositar un pessebre en el fons marí.

Els membres del Grup han realitzat immersions per tots els mars d'arreu del món, però centrant molt les activitats de cap de setmana a la Costa Brava. Els centenars de bussejadors que s'han format en els seus cursos ho han estat sota la filosofia del Grup: els membres més veterans i experimentats són els instructors i tutors, dels quals reben el bateig d'immersió, els acompanyen i els ensenyen fins a

convertir-los en submarinistes amb experiència, que, a la vegada, puguin fer-se càrrec de la formació d'aquells que es comencen a capbussar.

Un fet curiós i poc conegut és que els membres del seu equip d'Hoquei Subaquàtic van ser campions de Catalunya, d'Espanya i, fins i tot, campions europeus. També organitzaven el Carnestoltes Submarí, submergint-se amb disfresses, fet ben original.

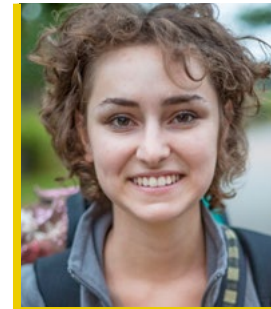

Autor: Cristina Jordà
Títol: *L'espectador*
Tècnica: Acrílic

«Els meus primers records de la Unió tenen com a protagonista aquest escenari i les seves cortines de flocadura, amb les quals sempre he jugat posant-me les entre les mans. I la cadira, com a metàfora del públic que viu i s'emociona i sense el qual res de tot això tindria sentit.»

Cristina Jordà (Mas Rampinyo - Montcada i Reixac, 1989) és veïna de Mas Rampinyo, però actualment egarenca per amor. Forma part del grup de teatre de la Unió i, a les seves estones lliures, també pinta. Li agrada el color, les barreges que pot fer amb ell i plasmar a la pintura les seves vivències personals.

La Unió de Mas Rampinyo és una associació cultural, esportiva, social i solidària, que treballa des de 1921 per conservar les festes i les tradicions, i s'esforça per incorporar els nouvinguts, essent punt de referència al veïnat. Amb més de 400 socis de diverses edats i procedències, la seva força són els grups, els seus membres, els monitors, la junta i els integrants de les diverses comissions.

JÚLIA VERNET GAUDES

Doctoranda en Filosofia per la Universitat de Barcelona, crítica i mànager de dansa

HAL de 2001 és conscient, però no un assassí

Avui parlem d'*intel·ligència artificial* sense saber massa bé de què estem parlant. La imatge que acostumem a tenir de fons és la de la ciència-ficció, amb pel·lícules com *2001: una odissea de l'espai* o les novel·les d'Isaac Asimov. És bo que tinguem presents aquestes referències precisament com a ficció (tot i que plausible), per plantejar-nos qüestions ètiques i filosòfiques al respecte. El problema és que aquesta imatge no correspon del tot a la realitat, com a mínim encara, i per falta de coneixement respecte als avenços de la intel·ligència artificial, així com d'altres tecnologies, no ens estem preocupant prou de reflexionar sobre les aplicacions i límits que ha de tenir avui dia.

Jo en soc la primera ignorant, sobretot pel que fa al coneixement tècnic i científic, però des de la reflexió filosòfica m'atreveiria a dir que, d'entrada, no cal saber per comprendre, i que la primera distinció conceptual necessària i comprensible és la que diferencia entre *ésser humà* i *intel·ligència artificial*. Per molt que aquestes tecnologies es puguin assemblar a nosaltres, els humans som moltes altres coses a banda d'«intel·ligents», tenint en compte que d'intel·ligències humanes n'hi ha de molts tipus: lògica, emocional, creativa, etc. D'altra banda, en considerar «humanes» les intel·ligències artificials, oblidem que som nosaltres, els éssers humans, qui programem aquestes intel·ligències amb una determinada finalitat.

En el cas de HAL de 2001, per exemple, encara que tingués consciència i emocions (si es pogués demostrar), la seva conducta es regeix per una programació humana que el determina. HAL està programat per complir la missió a Júpiter abans que preservar la vida humana i, encara que tingui consciència, no pot evitar actuar d'acord amb aquesta finalitat. Però, al cap i a la fi, encara que se n'hagi perdut el control, qui ha pres aquesta decisió i l'ha programat d'aquesta manera ha estat un ésser humà. En qui o què recau la responsabilitat?

Pep Morella

Entrevista al president de la Federació d'Ateneus, a El Coro de Sentmenat

«LA GESTIÓ HA DE SER PROFESSIONAL, AIXÒ ENS HO HEM DE POSAR ENTRE CELLA I CELLA»

Text: **Víctor Porres**

Fotografies: **Lluís Bou**

Recentment reelegit com a president de la Federació d'Ateneus, Pep Morella ha estat treballador voluntari des dels divuit anys, sempre relacionat amb el món cultural i l'associacionisme, des de la cultura popular i les activitats de vacances i de lleure per a infants i joves, fins als moviments veïnals, passant pel compromís social. Actualment, és també el president de El Coro de Sentmenat.

Quin balanç fas del teu primer mandat com a president de la Federació d'Ateneus?

Ha estat un mandat d'aterratge. Tot i que d'entrada ja saps que la Federació d'Ateneus és un projecte important, no veus la importància real que té fins que no t'hi has posat. Evidentment, estic content, no puc dir que no, perquè s'han aconseguit moltes coses. M'hauria agradat poder fer-ne moltes més, però és que m'he menjat molt de temps d'aprenentatge, soc lentet... He trigat a aprendre, perquè el projecte és tan ampli i tan divers que ha estat molt laboriós veure tota la mecànica, la seva dimensió, però, a la vegada, m'ha permès veure la riquesa del projecte. Són cent vuitanta-set entitats, amb cent vuitanta-set maneres de fer diferents. Totes amb el mateix objectiu, però amb diferents maneres d'arribar-hi. I això és el que fa el projecte enriquidor.

Quins són els principals objectius que us heu marcat la nova Junta per als pròxims quatre anys?

Ens preocupa molt la gestió, perquè hem de fer les coses ben fetes si volem recursos de l'Administració. Les entitats han d'estar ben gestionades. Cada cop hi ha més protocols, que són una exigència de la societat: per violència masclista, per abusos a menors... Una sèrie de coses que estan succeint, que també passaven abans, però s'amagaven. També les mesures que s'han implementat aquests dos anys de pandèmia: tot ha d'estar molt ventilat, tot ha d'estar molt net, tot molt a punt. I, a part d'això, hi ha tota la legislació, de documentació, que els treballadors han d'estar amb el contracte que els pertoca, i el mateix amb la formació, els riscos laborals... Tenim les mateixes exigències que una empresa. No és ex-

«Hem de fer les coses ben fetes si volem recursos de l'Administració»

actament igual perquè la finalitat d'una empresa és lucrativa, ha de fer diners perquè, si no, no pot anar creixent. La nostra finalitat és que els diners que aconseguim els hem d'anar reinvertint per millorar els equipaments, millorar la programació, millorar la formació del personal o ampliar les plantilles laborals. L'objectiu principal d'aquest nou mandat és millorar aquesta gestió perquè així podrem aconseguir que aquest teixit associatiu que està treballant per al país des del segle XIX no es debiliti.

En quins àmbits s'ha de portar a terme aquesta millora de la gestió?

Hem creat quatre àmbits per optimitzar la gestió. Tres són els eixos principals d'un ateneu, que són les persones, els espais i les activitats. L'ateneu, principalment, treballa per millorar la qualitat de vida de les persones a través de la cultura. Per poder fer tot això, tenim uns espais, tot i que ara ens comporti una càrrega de feina molt forta, però són els que ens han fet perdurar al llarg de la història. Hi ha un patrimoni arquitectònic associatiu brutal en aquest país. I les activitats, que són les que produïm dins dels espais per a les persones. La quarta pota és la Federació, que és la que dona suport als ateneus i fa possible la seva evolució.

Parlant dels edificis, fa poc vau presentar a la consellera de Cultura un estudi tècnic per a la rehabilitació dels ateneus. En quin estat es troba aquest projecte?

Si volem demanar coses a l'Administració, ho hem de fer amb documentació. Vam presentar aquest estudi a la Conselleria i es van sorprendre d'aquesta anàlisi tan exhaustiva i tan ben treballada, perquè justament era el que ells volien fer. Estem parlant d'edificis que tenen molts anys, molts d'ells són centenaris, que en el seu moment es van construir amb l'esforç de la gent. Hem aconseguit que tinguin en compte aquest informe a l'hora d'elaborar les seves convocatòries de subvencions, tant la Generalitat com la Diputació. Fins i tot la Generalitat, en la seva darrera convocatòria, ha permès que entitats que no siguin propietàries del local, però que l'ús l'estigui fent l'ateneu des dels seus inicis, puguin demanar aquest ajut. De mica en mica, van escoltant les nostres demandes

i sí que hi ha tot un pla per poder anar treballant, posant-nos al dia i complint les normatives per poder seguir sent equipaments segurs.

Què es planteja la FAC amb la celebració del seu 40è aniversari?

Amb la celebració del 40è aniversari, el que volem és el reconeixement. Es parla molt que aquest país no pot entendre la seva història sense el teixit associatiu, que ha estat un pilar de la cultura, el referent, la gran bandera del voluntariat, però el que realment esperem és un reconeixement institucional clar, no per a la Federació, perquè la Federació és un paraigua, una eina per a les entitats. El que volem és un reconeixement per a totes les entitats. Algunes han anat desapareixent, però són moltes les que estan actives, cent vuitanta-vuit federades actualment i esperem arribar a les dues-centes en acabar el mandat. Però no volem només quantitats. Volem quantitat, però activa, que lideri la cultura del país. Volem el reconeixement de les entitats i de tota la gent que hi ha darrere, posant hores, diners... Però, sobretot, portant la cultura de proximitat, de base, i mantenint tot el que és la cultura popular, ajudant a la nova ciutadania, que és diferent de la que podia haver-hi fa quaranta anys, a integrar-se a la cultura del país, facilitant l'aprenentatge de la llengua i facilitant l'accés a la cultura popular.

Hi ha algun aprenentatge que es pugui traspasar des de la presidència de l'ateneu a la presidència de la Federació, o viceversa?

El que he après sent president de la Federació d'Ateneus és impagable. No hi ha cap màster que t'ho ensenyi. He après molt i coses de molta utilitat que em serveixen en el meu dia a dia. La riquesa de cent vuitanta-vuit entitats diferents amb les seves diferents formes de funcionar. Encara que hi ha un sector que menysprea una gestió administrativa professional, jo crec que no li hem de fer cap lleig a aquest tipus de gestió. Un ateneu no es pot gestionar els vespres a casa, és impossible si vols ser una entitat oberta i activa. El ritme és inassumible, necessites una persona que tingui certs coneixements, certes habilitats, que et porti la secretaria, que et porti l'atenció al públic, per gestionar les in-

«Un ateneu no es pot gestionar els vespres a casa, si vol ser una entitat oberta i activa»

scripcions, per gestionar els espais, per fer aquesta gestió diària i necessària per a una entitat. S'han de crear llocs de treball i, si els busquem del territori, estem retornant les subvencions que rebem en forma de serveis i de contractació de personal d'aquell municipi. Ajudem, encara que sigui a petita escala, a rebaixar les franges d'atur. La gestió ha de ser professional, això ens ho hem de posar entre cella i cella. Ara, la filosofia de l'entitat, la ideologia, cap a on ha d'anar l'entitat, això ho ha de marcar la Junta. La Junta ha de marcar el projecte cultural que ha de tenir l'ateneu, portar-ho a terme ho ha de fer el personal professional.

Quants ateneus calcules que has vist en aquests anys de president?

Ni idea, molts. Sé que m'han faltat molts i no vull acabar aquest segon mandat sense haver-los visitat tots. És un objectiu personal. Sé que n'he vist

molts, en conec molts i ara ja, quan algú em diu que està buscant un teatre o el que sigui, ràpidament se'm desplega el mapa dels ateneus de Catalunya en el cap. Sé com relacionar projectes. Començo a conèixer una mica el sector, però em falta encara molt.

Què és el que més et sorprèn quan vas a un ateneu?

La gran activitat que hi ha i les ganes que hi posen en fer-la.

Llegeix l'entrevista sencera aquí:

«Amb la celebració del 40è aniversari, el que esperem és un reconeixement institucional clar»

Alba Cuenca Sánchez
Comunicadora cultural

DONES EMPODERADES ALS ATENEUS

Com a reflex de les societats que els constitueixen en cada moment, no és d'estranyar que els ateneus també s'estiguin impregnant de l'onada feminista que, en els últims anys, ha posat el focus en la situació d'una meitat de la humanitat històricament, i encara, discriminada. En el present reportatge, ens centrem en la presència femenina en les juntes directives dels ateneus. Quantes dones hi ha? Com ha evolucionat la seva presència al llarg dels anys? Quins perfils tenen? Quins tipus d'accions impulsen? Tenen les dones característiques pròpies a l'hora de liderar? Aquestes són algunes de les preguntes que abordem en les pròximes pàgines.

La presidenta de la Societat Cultural Sant Jaume i vicepresidenta de la FAC, Emma Escolano, amb la vicepresidenta i la secretària de la Junta de l'ateneu

A l'estudi *Les dones a l'associacionisme cultural català: la incorporació i la participació de les dones en la cultura popular (2019)*, la sociòloga **Núria Roca Samon** afirma que «les tasques i les accions que es porten a terme dins d'una entitat o els càrrecs que s'ocupen van en concordança amb els rols de gènere establerts socialment». En la mateixa línia trobem l'*Informe sobre la programació cultural de l'Ajuntament de Barcelona des d'una perspectiva de gènere (2016-2017)*, en què **Anna Cabó** i **Joan Manel Sánchez** conclouen que «no es tracta que no hi hagi dones treballant en el món de la cultura, sinó que aquestes no arriben als llocs de presa de decisió». Aquesta tendència també s'observa als ateneus, on, tot i l'alta presència femenina en les activitats i els actes, els càrrecs directius són majoritàriament ocupats per homes.

Amb tot, els números de dones als càrrecs presidencials van a l'alça. Sabem per les dades de la Federació d'Ateneus que, el 2013, el percentatge de dones integrades en les juntes directives dels ateneus era del 32%, mentre que el 2019 era del 40%. Pel que fa a les presidències, el 2011 només 1 de cada 6 estava ostentada per una dona. Una dècada després, el 2021, eren 1 de cada 4. I aquest 2023, el percentatge ha pujat fins al 30% -és a dir, gairebé 1 de cada 3-, amb 57 presidentes d'un total de 188 ateneus federats. La dada actual és bastant propera a la mitjana de les federacions i entitats que formen part del **Consell de l'Associacionisme Cultural**, segons l'estudi del **ConCA** del 2022

La paritat en els llocs de lideratge de la cultura catalana, que destaca que «només un de cada tres llocs de representativitat en les juntes de govern està ocupat per dones». S'ha de dir que la FAC, que no ha tingut mai cap presidenta, sí que té actualment una junta paritària.

Resulta curiosa també la distinció per zones territorials. De les set delegacions en què s'organitzen els ateneus, la que actualment té més dones ocupant les presidències és la de Ponent – Alt Pirineu, amb 11 presidentes del total de 19 ateneus (un 58%). A l'altre extrem, dels 12 ateneus que formen la Delegació del Camp de Tarragona i les Terres de l'Ebre només dos estan presidits per una dona (16%).

Factors contextuais

Per què es produeix aquesta discriminació? Núria Roca Samon destaca dos tipus de factors. En primer lloc, els «contextuals propis de les expressions de la cultura popular catalana, com ara el context històric i l'antiguitat de les entitats, la seva estructura i organització, la composició social i el context territorial de les associacions». Com tots els grans canvis, el camí cap a la paritat dels ateneus és llarg i es recorre de forma lenta i desigual entre les diferents entitats, emmarcades en contextos molt diversos i molt influenciades tant per les seves capacitats d'actuació, sovint

COM TOTS ELS GRANS CANVIS, EL CAMÍ CAP A LA PARITAT DELS ATENEUS ÉS LLARG I ES RECORRE DE FORMA LENTA I DESIGUAL ENTRE LES DIFERENTS ENTITATS.

En la discriminació influeixen factors com l'edat i les situacions laboral i familiar

sustentades en el voluntariat, com per les seves arrels i tradicions, que en alguns casos es remunten a fa més d'un segle.

Per exemple al Casino de Vic, on la presència de les dones «és quasi inexistent fins a principis del segle XX, que va ser quan se'ls va començar a permetre l'accés al recinte». Pel que fa als càrrecs de govern, fins al 1996 no hi va haver una dona a una junta, M. Àngels Ferrer i Ballester. Actualment, l'entitat té la seva primera presidenta, **Montse Ayats**, després de 175 anys d'història. Un cas molt similar al de la protagonista de la portada d'aquest número, **Isona Passola**, que és la primera dona presidenta després de 150 anys de vida de l'Ateneu Barcelonès; una novetat que, segons afirma la cineasta, «no ha estat fàcil d'acceptar».

Des dels Lluïsos de Gràcia, la secretària **Dolors Moreno** ens explica la lluita que va caldre per

Les presidentes d'ateneus Carmina Pardo (Ateneu Popular de Ponent), Montse Ayats (Casino de Vic), Isona Passola (Ateneu Barcelonès) i Antònia de Gràcia (Casal d'Alella)

el reportatge 29

aconseguir que les dones estiguessin reconegudes com a membres de ple dret, condicionada en els àmbits intern i extern. «Tradicionalment, les dones havien estat marginades a la secció de caritat, on feien roba per als pobres, a tasques de neteja o a assistir com espectadores a les sessions de cinema i teatre». No va ser fins als anys seixanta quan l'entitat les va començar a incorporar, lentament, en seccions com la coral i els grups de teatre o com a educadores de l'Agrupament Escolta i l'esplai. Aquestes primeres participacions van «ajudar a visualitzar la realitat d'una presència femenina, oficialment no reconeguda per l'entitat». El president Antoni Closa (1960-1963) va presentar al Govern Civil uns estatuts oficials on, per primera vegada, constava el terme inclusiu «la joventut». Pel que fa a l'aprovació del Bisbat, «es va contactar amb un capellà que va donar el vistiplau de sotamà». Entre els socis també hi havia gent que posava condicionants fins que, finalment, el 18 de gener de 1969, l'Assemblea General de Socis va aprovar la incorporació de les dones com a sòcies de ple dret. Des de llavors, les dones han anat augmentant la seva presència de mica en mica, també en les seccions esportives. «Als anys setanta, el bàsquet femení va donar molts triomfs a l'entitat i l'escoltisme es va convertir en mixt l'any 1974.» Dos anys després va arribar la primera presidenta, M. Teresa Draper, i el 1992, la segona, Carme Segura i Capellades, les dues úniques dones que han liderat l'entitat fins al dia d'avui.

L'Ateneu Torrellenc existeix des de 1929, encara que no tenen constància de llibres d'actes anteriors a la Guerra Civil. Sí que saben que durant tot el franquisme no van tenir cap dona a les juntes: la primera va ser Lourdes Llompart Casanova, que el 1975 va assumir el càrrec de tesorera. La primera presidenta de l'entitat no va arribar fins al 1990, amb l'entrada de Concepció Tugás Baqués, que va ocupar el càrrec fins al 1995. Del total de 60 juntes directives entre 1940 i data d'avui, 32 d'elles han tingut dones en la seva composició (el que suposa el 53%) però només tres, entre elles les dues últimes, han aconseguit la paritat. L'actual presidenta, **Maria Roig**, és la tercera dona en ocupar el càrrec.

Factors socials

Per a Núria Roca, els altres elements que influeixen en la discriminació són els «factors socials», tals com l’edat (amb un abandonament durant l’època de la maternitat) i les situacions laboral i familiar. Per a aquest reportatge hem recollit diferents testimonis de presidentes d’ateneus i hem comprovat en elles un perfil marcat principalment per un alt nivell de participació associativa, cultural o fins i tot política, abans i/o durant la seva presidència. També és rellevant que cinc de les set presidentes entrevistades no tenen fills ni persones a càrrec.

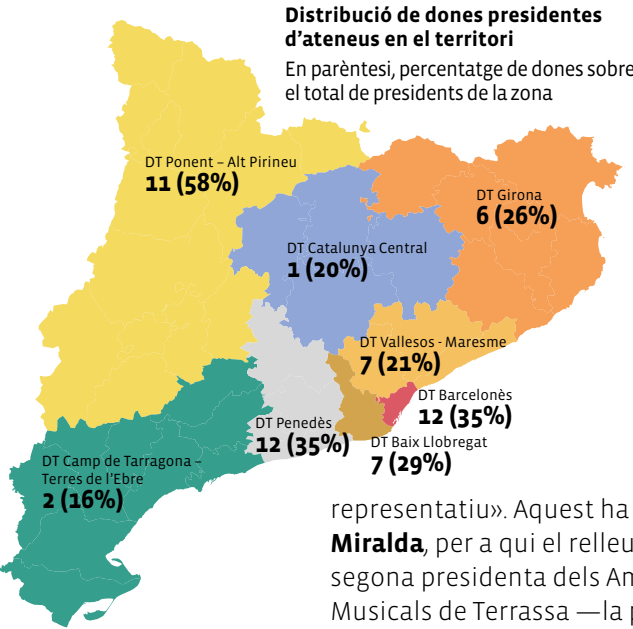
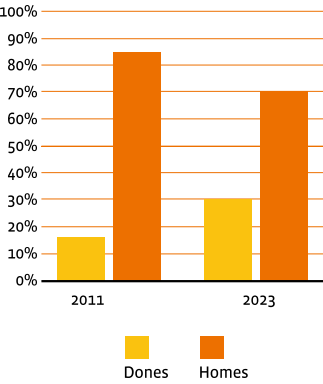
Diu Núria Roca que «la tradició familiar i el factor de l’amistat són les principals vies d’accés de les dones a la cultura popular catalana», una afirmació que també coincideix en la majoria dels casos tractats. La **Laura Sarri** és presidenta de l’Associació Cultural Ateneu Golmesenc, una entitat amb només 10 anys de vida. Sarri conviu des de naixement amb una discapacitat física que la converteix en persona depenent, però això no li ha impedit mai participar en tota mena d’accions, primer d’àmbit social i solidari i després també cultural. Així es va involucrar, amb un grup d’amistats, en la creació d’un ateneu al poble. Quan, un parell d’anys després, el primer president no va poder continuar, Sarri va succeir-lo de forma bastant continuïsta. «Per molt que als papers consti el meu nom, tot ho fem mútuament, som com una família», explica. El mateix esperit

emprenedor és el que va portar la **Cristina Abuli** a formar part de la fundació, el 2016, de l’Ateneu Popular de Bescanó. Al poble «faltava una entitat que fes activitats més assíduament», afirma. «El local havia estat un centre republicà abans de la guerra, el vam anar a veure i això ens va remoure.» Després d’un temps d’activitat sense un espai fix, el 2020 van aconseguir llogar el local gràcies a l’avançament econòmic d’un dels socis. Abuli va formar part com a secretària de la primera junta i, quan aquesta va plegar, va exercir com a presidenta en funcions fins que va optar per presentar-se al càrrec, una decisió ben conscient: «Vam parlar molt. Dèiem que, en el moment en què estem, les dones han de tenir més càrrecs directius», explica.

Pel que fa a la vinculació familiar, la Maria Roig, actual presidenta de l’Ateneu Torrellenc, que ha exercit el càrrec en dues ocasions, és sòcia des de fa més de 30 anys i filla d’un antic president. En el cas de la **Marta Martínez**, presidenta del Centre Obrer de La Sénia, la relació familiar amb l’ateneu es remunta a abans de la Guerra Civil. Martínez també explica que, com a advocada, des de fa molts anys s’ha ocupat voluntàriament de tota la part burocràtica del centre.

Diu la citada Núria Roca que, «en certs casos, quan una dona acaba assumint el lideratge d’una entitat, molt sovint és així perquè no hi havia ningú més disposat a ocupar aquell lloc, és a dir, es tracta d’una obligació determinada i no pel fet d’haver estat proactives i voler ocupar un càrrec

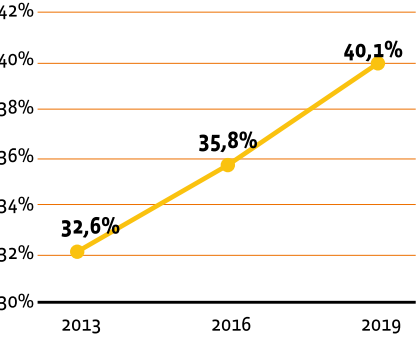
Evolució de dones/homes en la presidència dels ateneus

representatiu». Aquest ha estat el cas de la **Maria Miralda**, per a qui el relleu és un problema. La segona presidenta dels Amics de les Arts i Joventuts Musicals de Terrassa —la primera va arribar el 2009—, és sòcia des de 1988 i ha passat per tots els papers de l’auca: participant en les activitats culturals, membre de la junta, treballadora a l’oficina de l’entitat durant 20 anys i, finalment, presidenta des de 2019: «Jo no tenia cap intenció de ser presidenta perquè, com que hi he estat molts anys treballant, sé què implica, però hi havia un buit», explica.

Per a Montse Ayats, primera presidenta del Casino de Vic, són les juntes les que han d’actuar a l’hora de generar un relleu. Com a possible acció, planteja la possibilitat de fer una junta de joves que puguin gestionar una part d’activitats amb el seu propi pressupost: «D’aquí sempre pot sortir algú que entri a la junta oficial». Ayats viu a Torelló, però ha treballat sempre a Vic i, tot i que assistia al Casino assíduament, no es va fer sòcia fins al 2018, quan

Evolució de la presència de dones a les juntes dels Ateneus (2013-2022)

li van demanar que entrés a la junta com a vocal. En el moment del relleu, el seu nom va sortir per encapçalar-lo i Ayats va acceptar el càrrec formant equip amb tres altres dones, que també entrarien a la junta. Amb tot, no creu que hi hagués una voluntat expressa de tenir una presidenta, i, de fet, afirma que al principi va haver-hi algun comentari de sorpresa.

Emma Escolano, la tercera presidenta de la Societat Cultural Sant Jaume de Premià de Dalt —la primera hi va entrar el 1995—, ja coneixia, de molts anys, l’entitat quan, el 1994, es va fer sòcia. La seva primera participació en una junta va arribar fa una vintena d’anys: «Encara hi havia grans pesos pesants, era una d’aquestes juntes molt presidencialistes, però vaig poder fer força feina». Encara va ser vocal un cop més fins que va es va convertir en presidenta. Escolano reconeix que «el fet de ser una dona m’ha portat que em frenessin algunes iniciatives. Però suposo que ho hem sabut treballar, desencallar i ara estic amb una junta meravellosa». Escolano és també vicepresidenta de la FAC, un càrrec per al qual també la van anar a buscar.

Més enllà de les presidentes, els perfils es repeteixen bastant en el cas de les dones que són membres de la junta des d’altres posicions. A l’**Aina Viles** li van proposar formar part de la junta de l’Ateneu Popular Garriguenc en un moment en què ni tan sols era sòcia. De manera semblant la van fitxar per a la FAC com a vocal. Viles no té fills, però admet certes dificultats per compaginar la vida laboral i associativa. Per a l’**Obdúlia Campos**, secretària de l’Ateneu Adrianenc de Sant Adrià del Besós, estar jubilada va ser clau per acceptar el lloc. Amb tot, també reivindica que la disponibilitat no ve només lligada al fet de tenir fills: «hi ha dones de 60 anys alliberades de la feina i ara moltes

La presidenta de l’Ateneu Golmesenc, Laura Sarri, amb dues membres de la Junta

Integrants del Cor Mirabolà, el cor femení de veus blanques de l’Ateneu Torrellenc

tenen els seus pares a càrrec, això també et limita molt». La seva vinculació amb l’entitat va començar per aconseguir un millor preu en el lloguer d’un espai per a una societat civil de què forma part. Més endavant, en un moment de trasbals per la mort del president, li van proposar presentar-se a les eleccions amb dos companys en els càrrecs de president i vicepresident.

Lideratge femení

Tenen les dones una manera pròpia d’actuar a l’hora de gestionar? En general, totes les entrevistades consideren que depèn molt del caràcter, però troben en les dones una major creativitat a l’hora de buscar solucions. Marta Martínez opina que, per ser dona, està acostumada a treballar sota pressió: «La dona pot fer quaranta mil coses a la vegada i l’home en fa una de tant en tant», sentència. Per a Obdúlia Campos, «hi ha moments en què la testosterona explota, hi ha friccions molt masculines. Les dones som més pragmàtiques, no perdem tant el temps». Cristina Abuli opina que, en general, les dones tenen més facilitat per aportar idees, però «a l’hora de treballar i anar per feina tots estan al peu del canó». Ayats, en canvi, observa que les dones, «en general, som més feineres i sempre trobem temps per fer allò a què ens comprometem». La presidenta del Casino de Vic també destaca la capacitat femenina de «donar joc», delegar les tasques, treballar en xarxa i demanar ajuda quan és necessari. «Són uns valors que jo també conec en homes, però que la societat ha associat a les dones i que no els valora perquè no són els de competir, els de ser el millor». Ayats destaca que és clau «que la gent se senti

còmode en allò que fa, que cadascú tingui el seu espai i que aquell que no pot fer res, no passa res». Com a opinió contrària, la Maria Roig opina que «les decisions no depenen de si ets home o dona, sinó de la manera que tens de fer». Explica que ella mai s’ha sentit diferent d’un home, «sempre he fet el que he volgut». A més, recorda la necessitat d’anar més enllà del gènere binari.

Espais femenins, reflexions mixtes

Com a tònica general, les accions impulsades per les dones presidentes no tracten temes especialment feminitzats. Amb perfils més o menys innovadors segons cada cas, els seus mandats es basen en tres grans blocs d’actuació: les activitats culturals, sobretot de tipus artístic i literari; la preocupació per les infraestructures dels ateneus, i l’obertura i renovació del projecte a través de la col·laboració amb entitats externes. Per altra banda, totes les presidentes coincideixen en afirmar que les activitats que organitzen acostumen a tenir un públic majoritàriament femení, si bé no sempre tenen les dades calculades. En canvi, en el nombre de persones associades hi ha majoria masculina, especialment entre la gent més gran, propensa a què el soci fos «l’home de la casa».

Les activitats més artístiques tenen una major presència femenina, mentre que a les seccions més masculinitzades s’adverteix un principi de canvi. En el grup d’estelladors de l’Ateneu Torrellenc, la presidenta Maria Roig adverteix que «potser ja estan a un 60-40, perquè les dones aquí s’han posat les piles». També ho han notat a la Societat

Dones presidentes d’ateneus actualment

NOM	ATENEU	POBLACIÓ
Núria Janer	AGRUPACIÓ CONGRÉS	Barcelona
Maria Miralda	AMICS DE LES ARTS I JOVENTUTS MUSICALS	Terrassa
Montserrat Joaniquet	AMICS DE VILALLER ASSOCIACIÓ CULTURAL I GASTRONÒMICA	Vilaller
Montserrat Tudela	AMICS PER A LA UNESCO DE BARCELONA	Barcelona
Antònia De Gràcia	ASSOCIACIÓ CASAL D'ALELLA	Alella
Valeri Mascarilla	ASSOCIACIÓ CASINO DE LA GRANADELLA	La Granadella
Laura Sarri	ASSOCIACIÓ CULTURAL ATENEU GOLMESENC	Golmés
Cristina Petit	ASSOCIACIÓ CULTURAL CENTRE CULTURAL I D'ESBARJO D'IVARS D'URGELL	Ivars d'Urgell
Aurora Serra	ASSOCIACIÓ DE VEÏNS DE SANT JAUME SESOLIVERES	Sant Jaume Sesoliveres (Piera)
Ester Moreno	ASSOCIACIÓ ESPLUGA VIVA	Esplugues de Llobregat
Erika Isabella	ASSOCIACIÓ NÚRIA SOCIAL	Olot
Carme Lloverol	ASSOCIACIÓ SOCIETAT EL CASINO DE SANT ANDREU DE LA BARCA	Sant Andreu de la Barca
Núria Gras	ATENEU AGRÍCOLA-LAVERN	Lavern-Subirats
Isona Passola	ATENEU BARCELONÈS	Barcelona
Elena Ramon	ATENEU CULTURAL I RECREATIU	Santa Margarida de Montbui
Elisabeth Talavera	ATENEU DE TÀRREGA	Tàrrega
Maria Antònia Seró	ATENEU DE TÉRMENS	Térmens
Carmen Araguas	ATENEU HORTENC	Barcelona
Mireia Claret	ATENEU IGUALADÍ DE LA CLASSE OBRERA	Igualada
Eva Pané	ATENEU POPULAR DE LA FULIOLA	La Fuliola
Carme Pardo	ATENEU POPULAR DE PONENT	Lleida
Cristina Abuli	ATENEU REPUBLICÀ DE BESCANÓ	Bescanó
Sussagna Artigas	ATENEU SANTFELIUENC	Sant Feliu de Llobregat
Maria Roig	ATENEU TORRELENC	Torrelles de Llobregat
Maria Claret	CASAL CAMPRODÒN	Camprodon
Carme Francés	CASAL CULTURAL DE TREMP	Tremp
Gemma Bonet	CASAL POPULAR DE VILASSAR DE DALT	Vilassar de Dalt
Montse Ayats	CASINO DE VIC	Vic
Violeta Llueca	CASINO MENESTRAL FIGUERENC	Figueres
Carme Artigas	CASINO PRADO SUBURENSE	Sitges
Elisabeth Forn	CENTRE AGRÍCOLA	Sant Pau d'Ordal
Leire Miñambres	CENTRE AGRÍCOLA I SOCIAL	El Pla del Penedès
Pilar Gomà	CENTRE CATÒLIC DE GUISSONA I COMARCA	Guissona
Núria Abella	CENTRE CULTURAL ELS CATALANISTES	Barcelona
Esther Deprius	CENTRE CULTURAL I RECREATIU - PINEDA DE MAR	Pineda de Mar
Judit Saler	CENTRE CULTURAL I RECREATIU CA L'AVI	Ca l'Avi (Subirats)
Marta Vitó	CENTRE CULTURAL SANT VICENÇ DE SARRIÀ	Barcelona
Natalia Reguant	CENTRE L'AVENIR FANALENC	Platja d'Aro
Gemma Novo	CENTRE MORAL I CULTURAL DE POBLENOU	Barcelona
Marta Martínez	CENTRE OBRER	La Sènia
Mireia Siles	CENTRE SANT PERE 1892	Barcelona
Mireia Gallofré	CENTRE SOCIAL RIBETA (ELS XULIUS)	Sant Pere de Ribes
Marta Cañas	CÍRCOL CATÒLIC	Vilanova i la Geltrú
Elisenda Rialp	CÍRCOL CATÒLIC DE BADALONA	Badalona
Mayte Cascales	EL CENTRE DE LLORENÇ DEL PENEDÈS	Llorenç del Penedès
Cristina Concha	FOMENT MARTINENC	Barcelona
Maria Padilla	JOVENTUT CATÒLICA	Molins de Rei
Cristina Altafulla	LA CONCÒRDIA	Cabrils
Mònica Torrent	LA UNIÓ ESCAULENCA	Les Escaules
Berta Mozas	ORFEÓ MARTINENC	Barcelona
Gemma Gallofré	PATRONAT CULTURAL I RECRETIU	Cornellà de Llobregat
Laia Perea	SOCIETAT CORAL RECREATIVA EL CIERVO	Sabadell
Emma Escolano	SOCIETAT CULTURAL SANT JAUME	Premià de Dalt
Luz Maria Mostacero	SOCIETAT RECREATIVA	Santa Coloma de Cervelló
Núria Saperes	SOCIETAT RECREATIVA I CULTURAL DE LLETGER	Lletger
Ángeles García	SOCIETAT UNIÓ L'ARGENTERA	L'Argentera
Maria Elena Beltran	UNIÓ RECREATIVA MAIALENCA	Maials

Cultural Sant Jaume, amb una secció de muntanya actualment paritària.

Encara que la majoria d’activitats dels ateneus són per a públic mixt, existeixen algunes iniciatives pensades especialment per a les dones. La Societat Cultural Sant Jaume acull una secció de dones, amb jornades exclusives per fomentar un espai segur. En l’àmbit del lleure, existeixen diversos cors de dones, com ara el de l’Ateneu Torrellenc. Als Lluïsos de Gràcia programen una mostra de música jove, DescoNNecta, amb un premi específic, la Menció Erra Forta, per a la millor banda formada per dones. Al Casino Prado de Sitges organitzen cada any el Festival Dona, amb una programació professional en què caben el cinema, el teatre i la música amb dones com a protagonistes. Des de la FAC també s’ha treballat per fomentar la creació femenina a través de la XTAC, la Xarxa de Teatres Ateneus de Catalunya, que ofereix cicles específics de programació professional coordinada.

Més enllà de les activitats creatives, un altre dels àmbits de treball és el de la protecció davant dels abusos. A l’Ateneu Torrellenc, destaca l’aprovació del *Protocol de tolerància zero amb l’assetjament sexual*. Els Lluïsos de Gràcia tenen la seva pròpia comissió de gènere que, a més de participar en les accions reivindicatives del 8M, actualment està desplegant un Pla d’igualtat, que inclourà protocols en contra de l’assetjament infantil i les violències masclistes. Per altra banda, als Amics de les Arts i Joventuts Musicals de Terrassa també es va fer un Pla d’Igualtat, si bé la presidenta Maria Miralda lamenta no tenir capacitat per poder-lo aplicar com seria desitjable. En aquesta línia opina també la Cristina Abuli: «Tenim molts projectes i activitats, però tots treballem i fem el que podem». Des de la FAC, són conscients d’aquestes limitacions i intenten oferir eines als ateneus federats. «Quan algú detecta alguna situació o té algun problema, truquen a la Federació per demanar ajuda», explica Emma Escolano. També comenta que no han detectat cap problema greu en aquest sentit, sinó que les demandes rebudes fins ara s’han centrat en la prevenció.

Taula rodona al Casino del Masnou sobre l'activitat dels ateneus a l'estiu

«ESTÀ MOLT BÉ QUE **UN MES A L'ANY**, ELS QUE HI SOM SEMPRE, **PUGUEM DESCANSAR**»

Text: **Glòria Prunés**
Fotografies: **Lluís Bou**

Festes majors, revetlles, casals infantils... L'estiu és una època en què les activitats omplen la majoria dels ateneus amb l'excepció del mes d'agost. Molts socis marxen de vacances, el poble o la ciutat s'omplen de turistes (o no)... Podem i volem desestacionalitzar els nostres ateneus? Té sentit crear la figura del soci de temporada o cedir els espais a tercers quan disminueix l'ús de les nostres instal·lacions per part dels socis? O pengem el cartell de «Tancat per vacances» durant agost? Parlem amb Joaquim Pera (Casino de Masnou), Mireia Gallofré (Els Xulius de Sant Pere de Ribes), Lluís Illa (La Cate de Figueres) i Antònia de Gràcia (Casal d'Alella), que ens expliquen els pros i els contres de la gestió d'activitats i equipaments durant els mesos estiuencs.

Tanquem o obrim els nostres ateneus a l'estiu?

Antònia de Gràcia: Nosaltres tanquem el mes d'agost, incloent-hi el bar. Fa cinquanta anys, es feien moltes més coses perquè l'ateneu portava el pes de la vida social i cultural al poble, però a mesura que, des de les administracions, s'han anat organitzant més activitats, hem perdut una mica aquest paper central.

Lluís Illa: La Cate, el mes d'agost, també tanca per fer vacances, i demanem al bar que tanquin per evitar que puguin sorgir alguns problemes que es farien difícils de gestionar. Juny i juliol, per això, sí que en fem, d'activitats.

Mireia Gallofré: En el nostre cas, tenim la festa major el mes de juny, que concentra un gruix molt important d'activitats culturals, i al juliol organitzem el Cicle de Música al Castell. Així que, després de tot aquest moviment, l'agost ens queda una mica penjat i tanquem, tot i que el bar sí que es manté obert.

Joaquim Pera: Nosaltres no tanquem, però és veritat que, a mesura que han passat els anys, les dues setmanes del mig d'agost han perdut molta intensitat, perquè la primera encara hi ha alguns socis que no se'n van, i l'última, perquè comencen a venir. Però aquestes dues setmanes, tot i que no tanquem, l'activitat està sota mínims.

Es tracta doncs d'una elecció voluntària o «obligada»?

AG: En el nostre cas, estem ubicats en una zona residencial i això fa que, entre platja, piscines i tal, a la gent li costi més sortir de casa. I al mateix temps, crec que els canvis d'hàbits pel que fa a l'oci han anat canviant, trobem molta més oferta i unes possibilitats de mobilitats que fan

molt més fàcil desplaçar-te d'un lloc a un altre. En el cas del nostre ateneu, a Alella, la gent gran que es queda al poble són els únics socis que ens demanen que l'ateneu estigui obert.

LII: A Figueres també ens trobem que molta gent té cases fora de la ciutat, on marxen a passar les vacances d'estiu, i que la gent que viu a prop, un cop agafen el cotxe, tant els fa anar a un lloc o a un altre, i posats a triar, marxen, per exemple, a Girona, on l'oferta és molt més àmplia.

MG: Ens passa el mateix a Sant Pere de Ribes, molts socis marxen de vacances i no queda massa gent al poble. Per tant, és un període que aprofitem per fer alguna obra, pintar, fer una mica de manteniment... i per als membres de la Junta, aquest mes ens dona una mica de respir, perquè l'activitat comença al setembre i ja no para. També ens mereixem una miqueta de descans!

AG: Hi estic totalment d'acord. Va bé disposar d'aquest mes de descans, sí.

LII: Nosaltres també aprofitem per fer tasques de manteniment. També crec que està molt bé que un mes a l'any, els que hi som sempre, puguem descansar.

JP: El Masnou ha passat de ser un poble on l'estiu durava quatre mesos —juny, juliol, agost i setembre—, i la davallada venia precisament a partir de setembre perquè tornaven a quedar els de sempre. Durant molts anys hem col·laborat en les activitats municipals que ens han donat vida. Però, ara, des que gent de Barcelona s'ha instal·lat aquí, els estius marxen fora del Masnou. Així, tot i que no tanquem, el mes d'agost sol desaparèixer tothom i, aleshores, el que fem és donar vacances al personal administratiu, però, per exemple, la neteja es fa cada dia.

Lluís Illa:

«Nosaltres aprofitem l'agost per fer tasques de manteniment»

Antònia de Gràcia:

«La gent gran que es queda al poble són els únics que ens demanen que l'ateneu estigui obert»

Joaquim Pera:

«Nosaltres no tanquem, però és veritat que les dues setmanes del mig d'agost han perdut molta intensitat»

Mireia Gallofré:

«A l'agost, ens veiem el mínim i necessari per preparar-nos per al setembre i tornar a engegar»

Quines activitats es poden mantenir a l'estiu en els nostres ateneus?

JP: Té sentit fer coses si tens gent que hi participa. Nosaltres intentem organitzar activitats en funció del públic que ve, en comptes de fer una cosa i esperar a veure qui s'hi acosta. Juguen un paper destacat la nostra festa major, al juny, les revetlles típiques que s'han fet aquí de tota la vida i que mirem de mantenir-les, les havaneres... i oferir determinades activitats per donar resposta a les necessitats del poble que no acaba de cobrir l'Administració, des de tallers infantils, d'anglès, teatre, campionats... Oberts? Tant com sigui necessari, i tant! Espai? Aquest no és el problema. Però arriba el mes d'agost, i no hi ha ningú. És una de les conseqüències del canvi social que s'ha anat produint, especialment en aquelles poblacions pròximes a les ciutats i al pol d'atracció que és Barcelona.

LII: L'any de la pandèmia no vam tancar perquè una de les activitats, el cinema a la fresca que fem els dijous del mes de juliol, la vam poder allargar el mes d'agost perquè es feia a l'exterior. Però ara ja no té sentit, perquè la gent aquest mes marxa fora.

AG: Jo penso que tancar el mes d'agost és de salut. Tot ens ho fem nosaltres. No tenim ningú contractat. Tot és voluntari. L'activitat i l'ús hi és, per tant sí que hauria d'estar obert. Però si no tens la gent que en fa ús...

Algun de vosaltres ja heu comentat que mireu d'organitzar activitats en funció del públic que ve... És primer l'oferta o la demanda?

AG: Hauria de ser, des de la filosofia dels ateneus, evidentment primer l'oferta, valorant què ha d'oferir un ateneu, tenint en compte el context social que ens envolta, les mancances... Però, clar, això quan ha de dependre d'una junta que és tota voluntària, que tenim la nostra pròpia feina, és molt difícil. Ara, si hi ha demanda, potser hauríem de buscar què és el que hem de fer per atraure-la.

LII: És una de les coses que sempre has d'anar barrinant, com a directiu de l'ateneu, què pots fer per atreure gent.

AG: I que econòmicament sigui rendible o almenys no hi perdís molts diners. Tenim pocs ingressos en quotes. I les activitats quan les fas cobrant costa molt més que vingui la gent, almenys a Alella...

JP: No creguis, depèn molt del lloc, de la situació... I també del sentiment de pertinença, els de fora prefereixen pagar per ús, encara que els costi més diners, que no

pas fer-se soci. Sobre l'oferta i la demanda, ens hem trobat que, tradicionalment, esperàvem les ofertes perquè no hi havia massa més coses... Ara potser cal explicar abans la nostra intenció d'organitzar alguna cosa, com es rep... perquè, si no persegueixes la gent i no tens una participació mínima que garanteixi almenys cobrir costos, ens podem trobar amb fracassos, i no perquè l'oferta no fos bona, sinó que sovint hi ha massa propostes similars i coincidents amb el temps.

AG: Exacte, sí, ara hi ha moltíssima més oferta.

LII: En el nostre cas, vull destacar que tots som voluntaris, els membres de la Junta no podem cobrar per cap feina que fem a l'ateneu. Deixant de banda això, creiem que quan arribes a un cert nivell, has de professionalitzar. Hem arribat a la conclusió que cal buscar ajuda externa de gent que realment en sap, perquè, malgrat tota la bona voluntat que hi vulguem posar, no arribem a tot. A partir de la pandèmia, hem patit una davallada de socis i ens estem plantejant si val la pena fer una campanya de captació de nous socis o

bé fer-ne una per atraure usuaris. Perquè els que, ara mateix, venen més al nostre ateneu són usuaris amb poca intenció d'associar-se.

AG: Sí, nosaltres també, és d'aquelles coses que, com a junta nova, ens estem replantejant. Actualment, no veiem la necessitat que hi havia abans de fer vida associativa, cada cop hi ha més propostes que venen des de les administracions i altres entitats i cal que els ateneus ens reinventem. També de cara al soci, perquè no s'arribi a qüestionar què li aporta l'ateneu i ho vegi realment com a un valor afegit.

Existeixen els socis o usuaris de temporada d'estiu? Es podria plantejar o ja us heu plantejat aquesta figura amb unes condicions i quotes adaptades?

LII: Nosaltres no som un ateneu que rebi estiuuejants. A pocs quilòmetres tenim Roses, Llançà... A Figueres venen a visitar el Museu Dalí i se'n tornen.

AG: Nosaltres tampoc en tenim, de socis d'estiuueig o de vacances, majoritàriament tenim socis militants des del primer dia. Hi ha èpoques en què s'apunta més gent que potser ha vingut de Barcelona i volen involucrar-se en la vida social del poble. Són més o menys gent jove, però que no fa gaire ús de l'espai. No tenen consciència del que és una entitat social. Fer nou socis ho veig molt difícil, tot i que penso que és una qüestió que hem de treballar.

MG: Nosaltres tampoc. A més, aquest soci de temporada que estem plantejant ara, quina vinculació té amb l'entitat? Si durant l'any no hi és i no s'implica ni en el municipi... No li acabo de veure quin sentit tindria en el context del món ateneístic.

JP: Nosaltres el tenim obert a tothom, hem ofert el pati a les escoles, fem actes com ara debats, xerrades... posem l'espai a

disposició de col·lectius diferents. Desgraciadament, la part negativa d'obrir-se és que perds una mica el control de l'ús de l'espai on accedeix gent que potser no tenen aquest sentiment de pertinença, de cura i de responsabilitat que pugui tenir un soci.

LII: Jo voldria puntualitzar que a La Cate no fem res que estigui limitat als socis. L'ateneu està obert a tothom. Som un hotel d'entitats on els socis tenen com a avantatge els preus especials. Avui dia, molta gent no té cap necessitat de fer-se socis. O ho poden ser durant una temporada, però no veuen l'ateneu com a una necessitat.

AG: Exacte, sovint, no hi ha una continuïtat que derivi en el fet d'associar-se.

JP: En el nostre cas, quan es fa una activitat, tothom hi és benvingut, però sempre hi ha d'haver algun avantatge per a aquelles persones associades. Si algú posa en marxa alguns projectes nous, demanem que almenys qui organitza l'activitat sigui soci. Hem d'anar jugant amb

Lluís Illa:

«Què pots fer per atreure gent és una de les coses que sempre has d'anar barrinant»

Antònia de Gràcia:

«A vegades s'apunta gent que vol involucrar-se en la vida social del poble, però no tenen consciència del que és una entitat social»

Joaquim Pera:

«*Intentem organitzar activitats en funció del públic que ve i no fer una cosa i esperar a veure qui s’hi acosta*»

aquestes coses per aconseguir un equilibri. Som també, com deia el Lluís, una espècie d’hotel d’entitats, entre altres coses, perquè l’Ajuntament no pot absorbir-ho tot. Estem oberts, com no pot ser d’una altra forma. I en el nostre cas, de manera especial a algunes entitats de caràcter social que tenen el Casino a la seva total disposició. Les nostres quotes són molt assequibles, tenint en compte tot el que els oferim. Tot i això, el sentiment de pertinença sembla que va desapareixent.

Us heu plantejat buscar col·lectius nous, gent que treballa o que vol fer activitats a l’agost, i oferir-los els espais dels ateneus?

MG: En el nostre cas, no, no ho hem buscat, perquè, ja et dic, com que tens Sitges i Vilanova a quatre passes, Sant Pere de Ribes queda també molt mort, no hi ha gent, marxen fora. Per tant, haver de buscar, i a més, que hagin de ser sempre els mateixos aquells que facin l’esforç, fer seguiment, obrir les instal·lacions, vetllar pel funcionament i l’ús correcte... venint d’uns mesos molt intensos d’activitats... És que a l’agost, de fet, no fem ni reunions de Junta. Ens veiem el mínim i necessari per preparar-nos per al setembre i tornar a engegar.

LII: A nosaltres sí que, de vegades, ens demanen la sala per al mes d’agost, però diem que no, que està tancat perquè hem de fer vacances.

AG: La funció que tenien els ateneus quan van aparèixer ens l’hem de replantejar. Jo m’estic plantejant fer enquestes als socis i saber què troben a faltar i que puguin aportar idees noves. A vegades tinc la sensació que l’esforç de tantes hores és estèril. Però el meu objectiu inicial al capdavant de l’ateneu, i mentre segueixi allà, és involucrar els joves, saber quina és la finalitat del Casal en aquests moments i modernitzar-nos.

LII: Jo he estat divuit anys com a president de La Cate i sempre cal buscar coses noves, reinventar-se.

JP: Crec que els ateneus existien perquè hi havia una necessitat de trobada per fer activitats diverses. Aquesta necessitat com a tal, ja no existeix, i cal estar atents a les noves necessitats per donar-hi respostes.

AG: És cert que hem de fer alguna cosa, perquè, si no, ens allunyem d’un públic determinat. A Alella ens passa amb els joves, si no venen, però estan demanant un espai, alguna cosa ens deixem pel mig. Afortunadament, els nois nous que estan gestionant el bar estan contribuint a la dinamització del nostre espai. Hem de seguir buscant i innovant si volem continuar existint.

Mireia Gallofré:

«*És un període que aprofitem per fer alguna obra, pintar... Aquest mes ens dona un respir*»

SANTIAGO FONDEVILA
Crític teatral al diari Ara

Les paradoxes del teatre

El teatre com a activitat cultural no té preu, com no en tenen les satisfaccions i emocions que proporciona, o que pot proporcionar, però el teatre com a activitat econòmica és, habitualment, un desastre (altrament els bancs farien teatre) i les conseqüències són ja, no només la incapacitat de les produccions per generar rendiments per continuar en l’activitat, sinó de recursos per amortitzar les inversions. Parlem bàsicament de produccions petites i mitjanes que són les més nombroses amb diferència (el 63,7% de les produccions de teatre entre el 2016 i el 2021 no superaven els 30.000 euros i el 20,2% els 60.000 euros). Les grans tenen altres problemes i més fàcils solucions. Cal afegir la dissonància entre els costos d’aixecar una producció escènica i el preu de les entrades que, a la temporada 21/22, va ser d’una mitjana de 27,74 euros a les sales de més de 200 localitats i de 13,52 euros a les de menys.

El més greu és que els resultats finals de tantes produccions no necessàriament estan en consonància amb l’interès o la qualitat de les propostes, ni tan sols amb l’èxit de públic, ja que, en el nostre sistema teatral, la majoria de les programacions són tancades i no permeten pròrrogues. És a dir, que una producció que ha seduit el públic i ha recollit elogis de la crítica, quan acaba les funcions, no pot prorrogar i genera un dèficit que només corregirà si aconsegueix bolos pel territori (o es reprograma més endavant com ha passat amb el *Fitzroy* de Jordi Galceran o *L’oreneta* de Guillem Clua). Esforços, diners, subvencions tirats per la borda.

I per què les temporades són tan curtes? (Estadísticament, la temporada passada la mitjana de cada espectacle presentat a Barcelona va ser d’11,06 funcions). Doncs perquè hi ha un altre problema, o li diem característica, del nostre teatre: la hiperproducció. Els nostres creadors, avalats per una política de subvencions que fa de repartidora, no paren i generen una competència impossible de digerir per al nostre territori. I gràcies que en tenim, és clar.

NB: Dades estadístiques estretes de la Conselleria de Cultura de la Generalitat i d’Adetca.

«Els ateneus ofereixen un espai de sociabilitat completament en català, sent un dels puntals de la conservació del català com a llengua habitual»

Marta Rovira Martínez

Doctora en Sociologia, guanyadora del Premi Tribuna Atenea 2022

EL COMPROMÍS DELS ATENEUS AMB EL FOMENT DE LA LLENGUA CATALANA

El projecte guanyador de la primera edició del Premi Tribuna Atenea té l'objectiu d'elaborar una proposta per al foment de la llengua catalana des dels ateneus.

Els ateneus van ser dels primers espais socials formals a utilitzar el català entre el final del segle XIX i els primers anys del segle XX fins a la Guerra Civil. Per tant, el seu paper en la promoció de la llengua catalana va ser cabdal. Especialment a través de la creació d'escoles i de cursos de formació professional en aquell moment. El 1895, Àngel Guimerà, president de l'Ateneu Barcelonès, hi va fer el primer discurs en català. Aquesta va ser l'arrencada de la incorporació del moviment de la Renaixença a l'ateneisme i la identificació posterior dels ateneus amb la llengua i la cultura catalana. Superada la repressió franquista, els ateneus catalans han esdevingut espais socials on la llengua catalana és clarament predominant i on es desenvolupa una activitat cultural vinculada al país.

Així doncs, els ateneus ofereixen un espai de sociabilitat completament en català, i això els converteix actualment en un dels puntals de la conservació del català com a llengua habitual. La pregunta que ens fem en aquest estudi és, més enllà de l'ús habitual que fan els ateneus de la llengua catalana, com poden ajudar a promoure'n l'ús social?.

Cal pensar que la societat catalana actual és fruit de canvis molt ràpids i molt recents, atès que en aquests primers vint anys del segle XXI ha viscut un corrent migratori de gran abast. Si les persones nascudes a la resta d'Espanya són en total 1.183.598, la població nascuda a l'estranger suma la xifra d'1.650.048 persones. Aquesta realitat sociodemogràfica ha incidit directament en els percentatges de catalanoparlants i de l'ús del català. En termes absoluts, no han disminuït els catalanoparlants, però en termes relatius la llengua ha perdut pes demogràfic.

Al mateix temps les formes de participació cultural han canviat també molt ràpidament en aquest inici del segle XXI. Hem passat d'una cultura presencial a una cultura digital, del consum de televisió (amb TV3 com a canal més vist) a un consum audiovisual

centrat en les plataformes, internet i els mòbils intel·ligents. Hem passat d'un consum audiovisual compartit i estructurat en sèries que duraven un any, a un consum audiovisual fragmentat i que ofereix nous productes de forma constant.

En contrast amb això, un dels valors dels ateneus és el fet que ofereixen un espai propi de sociabilitat. Un espai que permet establir vincles entre les persones i actuar col·lectivament. En aquest espai, el desenvolupament de les activitats pot reunir persones amb interessos molt diferents i de generacions diferents. Però qui forma part avui dels ateneus? Cal tenir en compte que la composició social dels ateneus ha canviat a mesura que canviava la societat. S'ha passat d'una base social obrera a una base social de classe mitjana amb interessos culturals, de perfil molt catalanista i d'origen majoritàriament catalanoparlant. Per tant, cal plantejar-se de quina manera els ateneus poden incorporar persones d'origens i llengües maternes diverses. O, en tot cas, com poden incidir en la resta de la societat, especialment entre els nouvinguts.

La promoció de la llengua catalana ha tingut al llarg dels anys tres grans dimensions. D'una banda, l'ensenyament del català, tant des de l'escola, com des de les escoles d'adults i, sobretot, des del Consorci de Normalització Lingüística. Actualment, la necessitat de promoure l'ensenyament del català és imperiosa, si tenim en compte el gran volum de persones que, en edat adulta, arriba al nostre país provinent de l'estranger. Per tant, l'aprenentatge del català és imprescindible per tal d'incorporar nous parlants i revertir la pèrdua de pes demogràfic del català. Tanmateix, tot l'esforç que fan aquests nous parlants del català es veu contradit per uns codis de comportament lingüístic que impedeixen reconèixer aquests nous parlants com a potencials parlants de català. Els catalanoparlants se'ls adrecen constantment en castellà.

D'altra banda, la llengua catalana s'ha promogut amb campanyes de sensibilització a la població, entre les quals hi ha hagut les que han intentat incidir en el canvi d'aquests codis lingüístics interioritzats, per tal de fer que la població s'adreci en català als nouvinguts. Sense èxit aparent.

Per això han aparegut noves estratègies de canvi de comportaments lingüístics, basades en l'aprenentatge i l'apoderament dels catalanoparlants per tal que no canviïn de llengua a través de tallers en petits grups. És una altra forma de sensibilització que pot donar fruits a llarg termini, perquè que té un abast limitat quant a la població en què pot incidir.

En tercer lloc, la promoció del català ha comptat amb el vessant institucional, tant de l'administració de la Generalitat, com dels ajuntaments i altres àmbits supramunicipals. Des de la televisió pública a les activitats culturals promogudes per les institucions i les entitats del país. La normalització del català en els àmbits formals ha fet que la llengua hagi guanyat prestigi i que s'hi hagin sumat molts nous parlants provinents de la resta d'Espanya i de l'estranger. Els ateneus també contribueixen a la promoció del català a través de les seves activitats ordinàries. I també són un àmbit d'ús de la llengua catalana com a llengua formal i de prestigi. Però, a més a més, també són un àmbit d'ús informal de la llengua catalana. Per tant, a aquestes tres dimensions de la promoció del català que hem assenyalat, hi podem afegir una quarta, que és la promoció del català en els àmbits informals i en les interaccions quotidianes, en la qual poden incidir els ateneus.

La qüestió que s'han de plantejar els ateneus, però, és sobre qui volen incidir en la promoció del català. Si volen incidir sobre els catalanoparlants, l'estratègia ha d'orientar-se cap a un treball perquè els catalanoparlants no canviïn de llengua. Si volen incidir sobre la població en general, caldrà que promoguin l'aprenentatge de la llengua o que, en tot cas, l'acompanyin a través d'activitats per a nous parlants de català. Si volen incidir en el català com a llengua de cultura, caldrà que busquin noves activitats que contribueixin a fer que el català guanyi terreny en les noves formes de producció i consum cultural digitals.

La Federació d'Ateneus de Catalunya cal que treballi, en primer lloc, en aquesta primera decisió. És a dir, que estableixi una estratègia amb els ateneus que tinguin com a base uns objectius. Perquè serà des de la claredat dels objectius des d'on es podrà

«En termes absoluts, no han disminuït els catalanoparlants, però en termes relatius la llengua ha perdut pes demogràfic»

desenvolupar una estratègia compartida, que es podrà avaluar la capacitat d'aquesta estratègia per assolir allò que ens proposem, i que ens permetrà també anar millorant. D'altra banda, els ateneus han de conjuminar l'objectiu de la promoció del català amb l'objectiu de millorar la vida dels ateneus, el seu creixement i el seu desenvolupament.

És per això que en aquest projecte proposem tres línies de treball, que es concretaran en algunes propostes. Aquí només n'esmentarem algunes: desenvolupar activitats per a persones que estan aprenent català en coordinació amb el Consorci de Normalització Lingüística, promoure el cinema en català i incorporar activitats per a persones joves. D'aquesta manera, es pot incidir en els nous parlants alhora que es poden incorporar nous associats als ateneus. Es pot incidir en les persones joves oferint-los espais per a activitats per a les quals els falten aquests espais, siguin danses urbanes o bucs d'assaig per a grups de música. I es pot incidir en el públic en general oferint una bona programació de cinema en català. El lideratge de la FAC serà fonamental per al bon funcionament d'aquestes propostes, ja que no tots els ateneus disposen de temps i recursos per posar en marxa aquestes accions.

«La necessitat de promoure l'ensenyament del català és imperiosa, si tenim en compte el gran volum de persones novingudes»

CELEBRACIÓ DE 40è ANIVERSARI DE LA FAC AL CENTRE DE LECTURA DE REUS

El passat 3 de juny va tenir lloc, al Centre de Lectura de Reus, l'acte de celebració dels 40 anys de la Federació. Entre les activitats, hi va haver una conversa amb els quatre presidents vius de la FAC: Francesc Melià, Pere-Joan Pujol, Salvador Casals i Pep Morella, i també un reconeixement als ateneus que van fundar la Federació ara fa 40 anys. A més, la Dra. Marta Rovira va presentar un petit avanç del seu treball guanyador de la 1a edició del Premi Tribuna Atenea titulat *El compromís dels ateneus amb el foment de la llengua*. L'acte, que va comptar amb la participació de la directora general de Cultura Popular i Associacionisme Cultural, Adelaida Moya, i l'alcalde de Reus, Carles Pellicer, va cloure amb la representació de *Càpsules poètiques* de Bàrbara Granados i Anna Güell.

NOVA JUNTA DIRECTIVA DE LA FEDERACIÓ D'ATENEUS

L'Assemblea General de la FAC del passat 25 de març va escollir la nova Junta Directiva per al període 2023-2027, formada pel president Pep Morella, la vicepresidenta Emma Escolano, la vicepresidenta econòmica Carme Artigas, el tresorer Carlos Pablos, la secretària Pilar Firmas i, com a vocals, Aina Viles, Àlvar Roda, Esteve Torrent, Mar Navarro, Marcel Esteve i Mònica Torrent.

RECONNECTEM-NOS PER COMBATRE L'AÏLLAMENT SOCIAL

Reconnectem-nos pretén sensibilitzar la ciutadania sobre la problemàtica de la solitud no volguda i aconseguir que els ateneus siguin un espai de vertebració social, on persones sense xarxa relacional puguin establir lligams amb el seu entorn més proper. D'aquí neix una proposta artística multidisciplinària inspirada en les converses amb persones que pateixen aïllament social.

PROGRAMA D'AJUTS IMPULSA'T 2023

Davant l'augment de la demanda, aquest any 2023 la FAC, amb el suport del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, destinarà un total de 62.000 € als projectes *Impulsa't ordinari*—que ofereix ajuts als ateneus en la programació de tallers, conferències, exposicions i actuacions en viu— i *Impulsa't dansa*— orientat a la contractació de grups d'esbarts.

Miquel Iceta

Entrevista al ministre de Cultura i Esports

«DIFÍCILMENT ALTRES INSTITUCIONS PODEN FER LA FEINA DE PROXIMITAT DELS ATENEUS»

El ministre barceloní opina que les entitats de barri són fonamentals perquè promouen una cultura no d’espectadors, sinó de participants actius. Creu que la situació actual de la cultura popular és bona, però cal que la ciutadania sigui més exigent per garantir que estigui a l’abast de tothom.

Text: **Víctor Porres** Fotografia: **Adrián Lavado**

Quin balanç fas dels gairebé dos anys com a ministre de Cultura i Esports?

He dit en alguna ocasió que estic content, però no satisfet. Content en el sentit que hem avançat molt, hem fet bona feina, però satisfet voldria dir que ja ho hem fet tot, i això no és mai el cas. Però, per posar alguna xifra, quan jo vaig arribar al Govern, el pressupost de Cultura i Esports era al voltant d’uns 914 milions d’euros i ara és de 1.804 milions, gairebé hem doblat la xifra. O jo em vaig trobar amb uns problemes molt seriosos de manca de personal i ara, en relativament poc temps, hem creat 1.610 places de personal al servei de les institucions culturals. Realment això és molta feina? Sí, si afegim aquí també l’Estatut de l’Artista, l’esforç en propietat intel·lectual... L’increment pressupostari ha volgut dir molta més ajuda a institucions culturals i a indústries culturals.

L’any passat només la meitat dels joves potencials beneficiaris del Bo Cultural Jove van sol·licitar-lo. Quina és la perspectiva del Ministeri per a aquest 2023?

Si no recordo malament, és el 57% de possibles beneficiaris que l’han demanat, és a dir, és més de la meitat, però encara no és el 100%. Què hem de fer? Promoure’l encara més. S’ha de dir que era la primera edició, que ha funcionat molt a xarxes socials i al boca-orella, que a més ens vam trobar amb una sèrie de dificultats en el moment de sol·licitar-ho. I què hem de fer ara? Doncs, fer-ne molta més promoció i agilitzar els procediments. I, per tant, jo estic convençut que en aquest segon any ja tindrem una xifra més important, un percentatge més elevat de beneficiaris.

Quin consideres que ha estat el valor dels ateneus en el foment de la cultura al país?

Els ateneus catalans han estat moltes vegades el gran tresor de la cultura per manca d’altres institucions i d’altres equipaments que fossin un focus d’activitat cultural i també de debat. Des d’aquest punt de vista, l’experiència dels ateneus és una experiència molt lligada a la cultura popular, la cultura que fa la gent, no a la cultura que es fa des de les institucions o des dels grans museus i biblioteques públiques. L’ateneu és, des d’aquest punt de vista, indispensable i, a més, difícilment altres institucions poden fer la feina de proximitat que els ateneus fan.

Quin paper creus que juguen les entitats de barri i de ciutat on es fomenta l’esport de base a l’hora de promoure l’esport i la transmissió de valors socials?

Realment, les entitats de barris, de ciutats i de pobles són fonamentals perquè ens permeten que la cultura arribi realment a tothom i sigui una cultura no d’espectadors, sinó de participants actius. Des d’aquest punt de vista, també és molt important l’esport de base.

Com definiries l’estat actual de la cultura popular catalana?

Jo crec que estem en un bon moment, ara, un sempre té la sensació del got mig ple. És a dir, podem estar satisfets del que tenim, però ens agradaria que fos encara molta més la gent que s’impliqués en activitats culturals i la gent que hi participés de forma molt activa, no com a purament espectadora d’activitats culturals que protagonitzen altres. El repte és arribar molt més lluny, a molta més gent i que realment hi hagués, per part de la ciutadania, més exigència, més demanda de la cultura, de tal manera que les institucions i la política haguessin d’esmerçar encara més recursos per posar la cultura a l’abast de tothom i per promoure que tot ciutadà i ciutadana tingués ganes de participar i de fer cultura.

Quina llengua creus que està més en perill actualment a Catalunya: el català o el castellà?

A Catalunya no hi ha cap llengua en perill. El que sí que podem dir és que ens agradaria que la utilització del català fos més extensa, més nombrosa. I aquí hem de veure entre tots com ho hem de fer, perquè realment tenim el català que ja és al centre de gravetat a l’escola i, per tant, tothom a Catalunya coneix perfectament el català i el castellà. Per tant, hem d’esmerçar més esforços en què les llengües siguin estimades i mai vistes estrictament com una exigència administrativa o com cap mena d’imposició.

Llegeix l’entrevista sencera aquí

©TurismeDeLleida

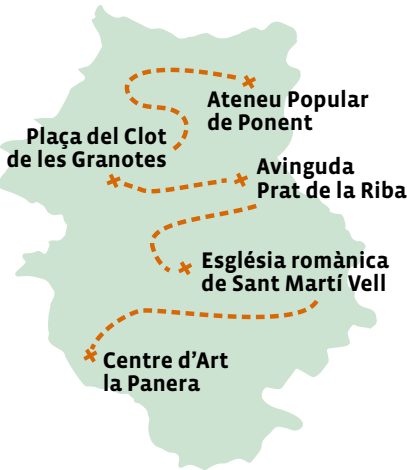
Text: Glòria Prunés

UN RIU, DOS TURONS I MIL TRESORS

A dalt de la muntanya que domina, com miranda, els bells termes lleidatans, s'enlaira un campanar fet per gegants o per homes de raça gegantina... Així li cantà el poeta lleidatà Magí Morera a un dels símbols de la ciutat de Lleida, la magnífica Seu Vella. Descubrim què més amaga la capital del Segrià de la mà de quatre enamorats de la ciutat: Núria Rauret (Turisme de Lleida) i els presidents d'ateneus Carmina Pardo, Antoni Soliva i Divina Drudis.

Un ateneu “de carrer”

Així és com li agrada definir l'Ateneu Popular de Ponent a la seva presidenta, la Carmina Pardo Mestre. Ubicat a la zona alta, al carrer Pau Claris, entre la plaça del Clot de les Granotes i l'avinguda Prat de la Riba, un dels carrers principals, aquest ateneu és el nostre punt de partida en aquesta ruta ateneística per la ciutat de Lleida.

DESTACATS

Cultura democràtica. La Carmina Pardo explica que l'entitat neix l'any 1979 a redós del moviment veïnal i, sobretot, d'una reivindicació urbanística i popular, la del Clot de les Granotes. «Som un espai de cultura democràtica, on juga un paper destacat el voluntariat cultural. Les sòcies i els socis són qui proposen les activitats. Si hagués de destacar-ne alguna, “per original”: el modelisme ferroviari i les converses d'idiomes del Banc del Temps» **Més informació:** www.ateneulleida.cat

Des de l'avinguda Prat de la Riba, accedim al centre històric pel carrer de Sant Martí, on trobem l'església romànica de **Sant Martí Vell**, convertida l'any 1300 en capella de l'Estudi General, on se celebraven els actes acadèmics més importants. Durant la guerra dels Segadors es va utilitzar com a caserna i al segle XIX, com a presó municipal.

Una mica més amunt trobem el **Centre d'Art La Panera**, construït entre els segles XII i XIII (època del Consolat), un dels moments més pròspers de l'economia medieval de Lleida. Conegut com l'Almodí, era la llotja de contractació de la ciutat, actualment és un equipament cultural.

Música i compromís social

Entre Sant Martí i La Panera, a l'altre costat de la vorera, trobem el nostre segon ateneu: l'**Orfeó Lleidatà**, els quatre eixos principals del qual són, tal com explica el seu president, l'Antoni Soliva Gili: «la promoció del cant coral; l'ensenyament musical i la promoció del lleure educatiu; la difusió i promoció de la música; i la inclusió, cohesió i el treball en xarxa».

©TurismeDeLleida

DESTACATS

Més de 160 anys fent cultura. L'Orfeó Lleidatà neix el 1861. La seva seu se situa dins la muralla del Turó de la Seu Vella, «de fet, una de les parets de l'edifici forma part de la mateixa muralla» explica el seu president, Antoni Soliva. «Donem valor a la música com a eina de participació, inclusió i cohesió social, facilitant l'accés als col·lectius desfavorits des del punt de vista social i de la salut. Pel que fa a les activitats, tenim des de cant coral, programació, formació i lleure musical, divulgació cultural, projectes comunitaris... I benvinguda qualsevol idea!» anima l'Antoni. **Més informació:** www.orfeolleidata.cat

Continuem per l'animat carrer de Sant Martí fins a l'antic Mercat del Pla i, just davant, l'escalinata que puja al conjunt monumental de la Seu Vella, amb un dels claustres oberts més impressionants. Coneguda també com «el Castell de Lleida», la Seu Vella és el monument amb el qual s'identifica la ciutat. Aquesta singular catedral va ser construïda en un turó des d'on s'albira, no només la ciutat, sinó també gran part de la comarca del Segrià i de la plana de Lleida. Actualment, forma part de la Ruta de 1714, Guerra de Secessió Espanyola.

Un ateneu fundat per artistes

Un cop feta aquesta visita obligada, baixem en ascensor als **jardins del poeta lleidatà Màrius Torres**, on trobem un retrat realista de mig cos que sobresurt d'un bloc de pedra. Baixant per les escales fins a la **plaça Sant Joan**, podem aturar-nos davant el bust del Marquès de Blondel i el Palau de la Paeria. I ens dirigim fins al **Cercle de Belles Arts**, el nostre tercer i últim ateneu de la ruta.

©TurismeDeLleida

DESTACATS

Primera escola d'art de la ciutat. El Cercle de Belles Arts va ser fundat l'any 1947 per un grup d'artistes lleidatans que el van convertir en el seu punt de trobada. Actualment, una pintora n'és la presidenta, la Divina Drudis Solé. Aquest ateneu ha estat, des del seu naixement, un referent artístic a Lleida. Sota la presidència de Juan Manuel Nadal Gaya es van promoure ja les conferències del cicle «Coloquio del reloj de arena». Aquest esperit divulgatiu i difusor de l'art i de les seves múltiples disciplines és el que encara manté viu aquest ateneu, mitjançant un ampli programa d'exposicions, cicles de poesia, teatre, concerts, conferències, tallers de música, de fotografia, de pintura... Des de 1990, el Cercle edita la revista *ARTS*, que va néixer per apropar l'art als lleidatans. **Més informació:** @cercldebellesarts

Arc del pont Indíbil i Mandoni. A la plaça de Sant Joan, descobrim l'antiga porta d'entrada a la ciutat (s. XVIII) sobre una estructura gòtica anterior encara visible. Destaca davant de l'arc, el grup escultòric dels cabdills ilergets Indíbil i Mandoni, que van defensar la ciutat dels atacs de les tropes cartagineses i romanes.

ALGUNES RECOMANACIONS.

La Carmina, l'Antoni i la Divina ens suggereixen:

 Ens fem una selfie/foto?	 Amb els més petits	 No marxis sense fer un vermut a...
➤ Carmina: a peu d'escala del castell amb la Porta del Lleó i la Seu Vella. ➤ Antoni: amb l'estàtua d'Indíbil i Mandoni. ➤ Divina: al Castell del Turó de Gardeny.	➤ Carmina: fer de templers al Castell de Gardeny. ➤ Antoni: el mes de maig a Lleida, ple de fires i festes. ➤ Divina: La Sabateria, considerada «una les 10 llibreries més boniques del món».	➤ Carmina: a la Bodega Rovira, El Barri (antiga Casa Blasi) o Lo Marraco. ➤ Antoni: a la Gramàtica del Vermut. ➤ Divina: El Carrinçló, on trobareu molt d'ambient, especialment els dissabtes.

Més detalls de la ruta i enllaços d'interès:

Josep Castellà

Soci històric de l'Ateneu de Tàrraga, periodista i activista cultural

LA INCONFUSIBLE VEU DE TÀRREGA

Text: **Víctor Porres**

Fotografies: **Eric Tafalla**

A Tàrraga, i gran part de l'Urgell, tothom coneix en Josep Castellà. Perquè està present a tots els actes i esdeveniments —a molts d'ells, fent de presentador o moderador— i perquè la seva veu és tota una institució en el territori. Li agrada mirar enrere, però segueix en marxa com un tren imparable, similar a aquell que el va tornar de l'exili durant la gran nevada de 1944 o el que s'aturava fugaçment a l'estació per recollir les seves cròniques quan no hi havia ordinadors ni faxos.

Si busqueu algú que conegui fil per randa la història, ja no només de l'Ateneu de Tàrraga, sinó de tota la ciutat, el vostre home és en Josep Castellà. Autoanomenat «rata d'arxiu», aquest veterà cronista, radiofonista i activista cultural és, a més, un excel·lent contador d'històries. Segurament, això explica la seva vocació periodística, perquè necessita compartir amb els altres tot allò que veu i descobreix. El seu afany de divulgar i preservar els costums, les tradicions i la història de Tàrraga és per a ell «un deure de bon targarí».

Nascut l'any 1939 a Andorra —on es va exiliar la seva família fugint de la Guerra Civil—, en Josep encarna la tercera generació d'il·lustres ciutadans de Tàrraga iniciada amb el seu avi Josepet —un home bo i conciliador, que feia arranjaments de conflictes a la ciutat a través del diàleg i que va ser vicepresident segon quan es va fundar l'Ateneu de Tàrraga— i el seu pare Pep, un home inquiet que va arribar a ser tinent de l'exèrcit republicà i alcalde de Tàrraga a la transició. Precisament, va ser el seu pare qui li va encomanar la seva passió per la literatura i el periodisme, i qui el va introduir l'any 1956 a Ràdio Tàrraga, la mateixa emissora en què, dècades després, el deixeble va acabar treballant com a cap d'informatius durant més de quinze anys.

Amb la seva veu a la ràdio, va enamorar la que ara és la seva dona, quan ella estava estudiant en un internat a Lleida i ell es colava a la seva habitació a través de les ones, com el Vince Fontaine de *Grease*. De fet, molta gent de la comarca reconeix en Josep per la seva veu quan el sent parlar. No és estrany si es té en compte que, només amb el seu programa *Tancant el cercle, la cultura*, va

superar les 500 entrevistes a Ràdio Tàrraga.

I és que en Josep és un periodista de raça i, tot i que mai s'hi ha dedicat professionalment a temps complet, ha estat molt prolífic com a informador: l'any passat va cedir a l'Arxiu Comarcal de l'Urgell 41 gigabytes d'informació, incloent-hi un miler d'articles propis —la majoria al *Nova Tàrraga*, on va començar a col·laborar l'any 1974— i més de 17.000 fotografies.

Durant molts anys, ha estat el corresponsal a Tàrraga i la comarca de l'Urgell de mitjans com l'Agència EFE, *La Vanguardia*, *ABC*, *Noticiero Universal*, *El Correo Catalán*, *La Hoja del Lunes* i *el Diari de Lleida*, cobrint els principals esdeveniments de la zona. Si hi havia un succés a trenta kilòmetres a la rodona, ja fos l'acabament d'un nou tram de l'A-2 o la inauguració del monument a Lluís Companys a Tornabous de la mà del president Tarradellas, en Josep apareixia amb una de les moltes càmeres que el seu pare col·leccionava i prenia nota de tots els detalls.

Tot això ho podia fer perquè treballava en el negoci familiar de la fusta. Com no fitxava, podia escapar-se a cobrir una notícia i, de pas, aprofitava per fer de comercial al poble on havia viatjat. Era la combinació perfecta per gaudir d'una feina retribuïda flexible i, alhora, poder dedicar-se a la seva gran il·lusió, que era el periodisme. Però tot se'n va anar en orris quan es van obrir les fronteres i la fusta de la Vall d'Arán no va poder competir amb les empreses sueques.

Des de sempre, en Josep ha estat molt vinculat a l'Ateneu de Tàrraga, on ha ostentat diferents càrrecs dins la Junta en diverses èpoques, i on ha sigut i continua sent un soci molt actiu. Actualment, s'encarrega de la gestió íntegra dels espectacles, des de la selecció i contractació dels artistes fins a la impressió i distribució de cartells. Ara es mira el teatre des de la barrera —està abonat i no falla a cap funció—, però de jove havia trepitjat sovint l'escenari fent d'actor amateur en sainets en què interpretava el paper de galà.

Quan parla de la seva vida, ho fa amb entusiasme, farcint les anècdotes amb molta dolçor i rialles. Com explica sovint als companys de l'Ateneu, ell se sent milionari: «Milionari d'il·lusió, d'esforços i per la satisfacció d'haver conegut tanta gent».

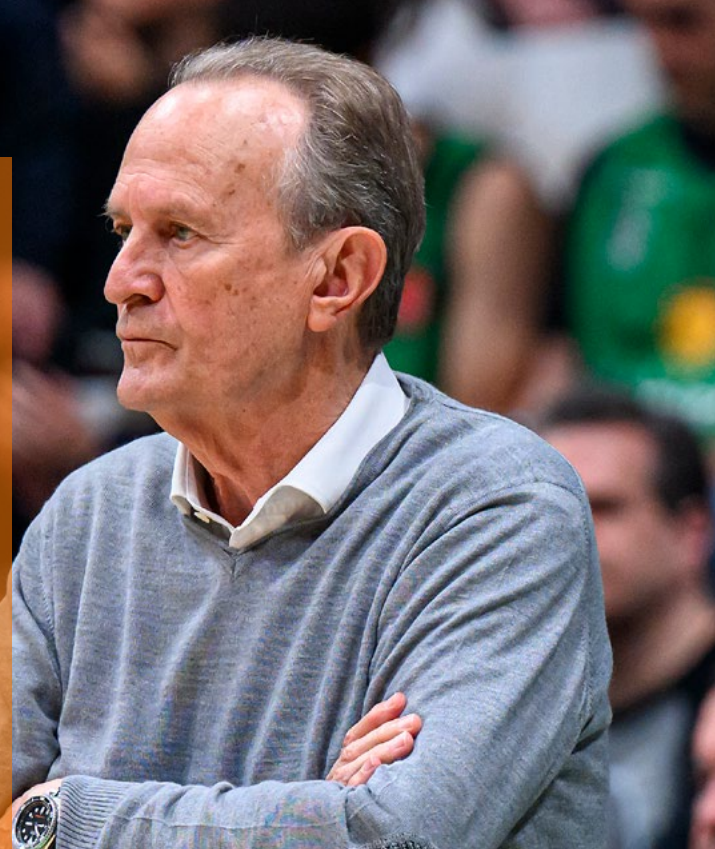
Aíto García Reneses

Entrenador del Bàsquet Girona i exentrenador del Círcol de Badalona

«LA DEL CÍRCOL VA SER UNA ÈPOCA FANTÀSTICA. VA SER UNA COSA INSÒLITA»

Text: **José Carlos Sorribes**

Fotografia: **David Grau**

Parlem amb l'entrenador que va dirigir l'equip del Círcol Catòlic de Badalona en uns anys en els que l'entitat mirava a la cara als grans del bàsquet espanyol, quan jugava a Primera Divisió. Es tracta d'Aíto García Reneses, una llegenda amb les seves cinc dècades a les banquetes. El preparador madrileny va entrenar al Círcol, després Cotonificio (el Coto per a tothom) pel nom de qui va ser el seu patrocinador, entre 1973 i 1983.

Sense pensar-hi gaire, quin és el primer adjectiu que li ve al cap d'aquella època? Fantàstica. Va ser una etapa llarga, m'hi vaig passar deu anys. Teníem limitacions econòmiques, però molt bon esperit. Vam tenir una gran progressió i ho vam viure tot amb molta intensitat.

Com va arribar a l'equip? Vostè era molt jove i pràcticament encara estava jugant. M'havia retirat aquella pretemporada. Domènec Tallada, el president del Círcol, em va fer l'oferta quan jo era ajudant

de la selecció espanyola júnior. Guifré Gol era entrenador i jugador, i ell li va dir que només volia jugar. A Tallada no el coneixia, però amb el Guifré sí que havia tingut relació com a companys, a la selecció B i a la universitària. Vaig començar el gener en un partit a Tenerife.

Al marge del bàsquet, vas participar en altres seccions del Círcol?

Recordo que hi havia una d'escacs. Algun cop vaig jugar alguna partida. Ara ho tinc molt abandonat.

El seu Círcol va anar creixent fins al punt d'aconseguir plantar cara a la Penya, i fins i tot al Barça i al Madrid.

Va ser una cosa insòlita. Vam començar amb jugadors veterans a l'equip com el mateix Guifré i Lorenzo Alocén. Me'n recordo que Alocén va anotar 34 punts, el primer cop que un equip, que no era el Madrid o el Barça, guanyava en una pista tan complicada com la del Tenerife d'aquella època. A poc a poc vam retenir l'equip, i els últims quatre o cinc anys vam quedar per davant de la Penya.

El creixement esportiu va anar acompanyat d'un fort creixement de l'afició del Círcol.

Doncs sí. Va créixer molt quan jugàvem al petit pavelló de La Plana, que llavors es deia la Plaza de los Caídos. Després vam anar a la pista del Sant Josep. Ells tenien

preferència per entrenar-se. Ho feien al migdia, i nosaltres a les onze de la nit. El nostre èxit va ser una sorpresa per a tothom i la pista s'omplia cada partit.

Vostè va introduir un estil de joc molt característic i que es va fer famós al Coto, que fins i tot va arribar a jugar competicions europees.

Va ser el començament de la meua carrera i vam fer coses que no es veien al nostre bàsquet: més velocitat, més agressivitat i més rotacions de jugadors. Els equips d'aquella època només jugaven amb cinc o sis jugadors. Vam introduir novetats que van arrelar.

Ara es poden fer aquest tipus d'innovacions al bàsquet?

En aquells temps era més fàcil innovar que ara. Fa molts anys ens fixàvem en els universitaris americans, i després en l'NBA. Ara ja no ens fixem en l'NBA, una lliga que sempre ha tingut molt bon màrqueting. Ens queda més a prop l'Eurolliga.

Suma més de cinquanta anys entrenant a l'elit del bàsquet. S'ha posat una data per tancar la seva carrera?

M'ho plantejo pas a pas. L'únic secret és dedicar-te al que t'agrada.

La Diputació de Barcelona fa costat a les entitats i federacions que mantenen viva la cultura popular i tradicional perquè aposta per la cultura al territori.

carnet recercat

Gaudiu de tots els avantatges que us ofereix el nostre carnet!

☞ Demaneu al vostre ateneu que s'adhereixi al Carnet Rcat per començar a gaudir-ne.

Teixim comunitat cultural

**Per als socis i sòcies
dels ateneus i centres
d'estudis!**

**Amb un munt de
descomptes i
avantatges culturals!**

**Descarregueu-vos la
guia de promocions i
descomptes**

irmu.org/base/carnetreccat

**Demaneu el vostre
carnet aquí**

recercat.irmu.org

Fem créixer la comunitat del Carnet Recercat!

Una iniciativa de:

**INSTITUT
RAMON
MUNTANER**
Fundació privada dels Centres
d'Estudis de Parla Catalana

**Federació d'Ateneus
de Catalunya**

CCEPC

Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana

#TeiximComunitatCultural

#SumarPerMultiplicar

#ComunitatCarnetRcat

Amb el suport de:

**Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura**